

Trinkov koledar

za leto

1970

Kulturno društvo
Ivan Trinko

KNJIŽNICA - BIBLIOTECA

D 5447 / 1999

Urejuje prof. Rado Bednarik

TRINKOV
KOLEDAR

ZA NAVADNO LETO

1970

88

SAMOZALOZBA

LETO 1970

---

je navadno leto. Ima 365 dni ali 52 tednov in en dan. Začne in konča se v četrtek. Letos je letni vladar Merkur.

Občno ali civilno leto se začne s 1. januarjem. Cerkveno leto se začne s prvo adventno nedeljo 29. novembra.

LETNI ČASI

Pomlad se začne 1. marca ob 1,57

Poletje se začne 21. junija ob 20,43

Jesen se začne 23. septembra ob 11,59

Zima se začne 22. decembra ob 7,36

Sonce stopi 21. marca v zvezdno znamenje ovna. Tedaj je pomladno enakonočje. Dan in noč sta enako dolga.

Dne 21. junija je sonce v ozvezdju raka. Takrat imamo najdaljši dan.

Dne 23. septembra vidimo sonce v znamenju tehtnice. Imamo jesensko enakonočje; dan in noč sta enako dolga.

Zimski sončni obrat in najkrajši dan pa bo 22. decembra, ko se sonce pomakne v kozorogovo ozvezdje.

LUNINA ZNAMENJA

Mlaj . . . . . ☉	Prvi krajec . . . ☽
Sčip (polna) luna ☽	Zadnji krajec . . ☾

CERKVENI ZAPOVEDANI PRAZNIKI

Poleg nedelj so zapovedani in od države priznani še sledeči cerkveni prazniki :

1. januarja : Novo leto
6. januarja : sveti Trije kralji
19. marca : sv. Jožef
29. marca : velika noč - Vstajenje
1. maja : Jožef delavec
7. maja : vnebohod Gospodov
17. maja : binkošti
28. maja : sv. Rešnje telo
29. junija : sv. Peter in Pavel
15. avgusta : Vnebovzetje Device Marije
1. novembra : vsi sveti
8. decembra : Brezmadežna Devica Marija
25. decembra : Božič - rojstvo Gospodovo.

SOPRAZNIKI

ko delo počiva in niso cerkveno zapovedani :

20. marca : velikonočni ponedeljek
26. decembra : sveti Štefan.

DRŽAVNI PRAZNIKI

25. aprila : dan vstaje
1. maja : praznik dela
2. junija : proglasitev republike
4. novembra : dan zmage

CIVILNE SLOVESNOSTI

s skrajšanim urnikom v državnih uradih in s šolskimi počitnicami so :

11. februarja : podpis lateranskih pogodb
4. oktobra : sv. Frančišek asiški in sv. Katarina sien-
ska, zavetnika Italije.

POSTNE POSTAVE

Le enkrat na dan se do sitega najesti in vzdržek mesnih jedi je zapovedan na pepelnico in na veliki petek.

Ob drugih petkih se pa priporoča namesto zdržka in posta molitev in kako drugo dobro delo.

Škofje imajo pravico vsak za svojo škofijo izdati posebne olajšave za post in vzdržek.

PREMAKLJIVI PRAZNIKI

Cerkveni zbor v Niceji leta 325 je določil, naj se praznuje velika noč prvo nedeljo po prvi pomladanski luni. Ta nastopi lahko od 22. marca do 25. aprila. Po veliki noči se ravnaajo tudi drugi prazniki, ki so torej premakljivi, niso vsako leto ob istem dnevu.

Letos bo prva pomladanska luna 23. marca. Zato bo nedelja sedemdesetnica ali septuagesima 2. februarja; pepelnica 11. februarja; 1. postna nedelja 15. februarja; velika noč 29. marca. Sledi 6 povelikonočnih nedelj do binkošti, ki bodo 17. maja; sv. Rešnje telo 28. maja in prva adventna nedelja 29. novembra. Povelikonočnih nedelj je šest, pobinkoštnih pa šestindvajset.

SONČNI IN LUNINI MRKI

V letu 1970 bosta dva sončna in dva lunina mrka. V Evropi bodo lahko opazovali popolnoma samo drugi lunin mrk.

Popolni sončni mrk bo nastopil 7. marca. Ta mrk bo v Evropi le delno viden, in sicer na zahodnem delu Irske in Španije.

Obročasti sončni mrk se bo pokazal 31. avgusta. Videli ga pa bodo samo na Pacifiku in v obrobnih deželah tega oceana.

Prvi lunin mrk 2. februarja bo le delen. Trajal bo od 6,59 do 12,02. Opazovali ga bodo v Severni in Južni Ameriki, na Pacifiku, v severovzhodni Aziji in v Arktičnih krajih.

Drugi, tudi delni lunin mrk bo nastopil 17. avgusta od 2,07 do 6,40 zjutraj. Tega bo mogoče opazovati v Evropi, Afriki, Severni in Južni Ameriki, Antarktiki, na Atlantskem oceanu in po jugovzhodnem Tihem oceanu.

DOLGOST DNEVA

Dan zraste :

- v januarju od 8 ur 24 min. na 9 ur 25 min.;
- v februarju od 9 ur 28 min. na 10 ur 56 min.;
- v marcu od 10 ur 59 min. na 12 ur 45 min.;
- v aprilu od 12 ur 48 min. na 14 ur 27 min.;
- v maju od 14 ur 30 min. na 15 ur 47 min.;
- v juniju (do 22.) se zdaljša do 16 ur 4 minute.

Dan se krajša :

- v juliju od 16 ur 5 min. na 15 ur 7 min.;
- v avgustu ob 15 ur 5 min. na 13 ur 31 min.;
- v sept. od 13 ur 27 min. na 11 ur 47 min.;
- v oktobru od 11 ur 47 min. na 10 ur 1 minuto;
- v novembru od 9 ur 58 min. na 8 ur 41 min.;
- v decembru (do 22. dec.) na 8 ur 23 minut.

- 1 Č Novo leto - Božična osmina
 2 P Presveto ime Jezusovo
 3 S Genovefa, dev.; Gašper
 4 N Tit, škof; Angela Folinjska
 5 P Emilijana, dev.; Telesfor, p.
 6 T Razgl. Gosp. - Sv. Trije kralji
 7 S Lucijan, muč.; Valentin
 8 Č Severin, opat; Maksim, muč.
 9 P Julijan in Bazilisa, muč.
 10 S Aldo, pušč.; Gregor X., papež
 11 N I. po raglaš. - Sveta Družina
 12 P Tatjana, muč.; Alfred, opat
 13 T Veronika, dev.; Leoncij, škof
 14 S Hilarij, škof; Feliks, muč.
 15 Č Pavel, pušč.; Maver, opat
 16 P Marcel, pap.; Gerard in tov.
 17 S Anton, pušč.; Marijan
 18 N 2 po razglaš. - Marjeta, dev.
 19 P Marij, muč.; Marta, dev.
 20 T Fabijan in Sebastijan, muč.
 21 S Neža (Janja), dev.; Hilda
 22 Č Gvdencij, škof; Vincenc, m.
 23 P Rajmund, sp.; zaroka M. D.
 24 S Timotej, škof; Felicijan, m.
 25 N septuagzima - Pavlovo sp.
 26 P Pavla, spozn.; Polikarp
 27 T Janez Zlatoust, c. uč.; Elvira
 28 S Peter Nolasko, spozn.; Egidij
 29 Č Frančišek Saleški, škof, c. uč.
 30 P Martina, dev.; Hijacinta
 31 S Janez Bosco, spozn.; Marcela

ZAPISNIK

- 1 N seksagezima - Ignacij, škof
 2 P Svečnica - Darov. Gospodovo
 3 T Blaž, škof; Oskar, škof
 4 S Andrej Corsini; Rembert
 5 Č Agata (Dobroslava), muč.
 6 P Doroteja, dev.; Tit, škof
 7 S Romuald, opat; Rihard, spoz.
- 8 N kvinkvagezima - Janez iz M.
- 9 P Apolonija, muč.; Ciril Aleks.
 10 T Pust - Sholastika, red. Viljem
 11 S Pepelnica; Lurška M. B.
 12 Č Evlalija, dev.; Damijan
 13 P Katarina Ricci, dev.; Albuin
 14 S Valentin (Zdravko), muč.
- 15 N 1. postna - Favstin in Jovita
- 16 P Julijana, dev.; Valburga
 17 T Silvin, škof; Hildegarda
 18 S Bernardka lurška; Simeon
 19 Č Konrad, spozn.; Mansuet
 20 P Silvan, muč.; Leon, škof
 21 S Maksimilijan, škof; Irena, d.
- 22 N 2. postna - Marjeta Kortonska
- 22 P Peter Damijan, cerkv. uč.
 24 T Matija, ap.; Sergij, muč.
 25 S Valburga, dev.; Viktorin, m.
 26 Č Andrej, škof; Matilda, dev.
 27 P Gabrijel žal. Matere božje
 28 S Roman, opat; Rajmund

1. kvatre

ZAPISNIK

M A R E C

- 1 N 3. postna - Albin, škof**
 2 P Neža Praška, dev.; Milena
 3 T Kunigunda, kraljica; Marin
 4 S Lucij, muč.; Kazimir, spozn.
 5 Č Janez Jožef od Križa
 6 P Perpetua in Felcita, muč.
 7 S Tomaž Akvinski, cerkv. uč.
8 N 4. postna - Janez od Boga
 9 P Frančiška Rimska; Gregor, sp.
 10 T Makarij škof; 40 mučencev
 11 S Sofronij, škof; Marija Redi
 17 Č Gregor I. Veliki, papež, c. uč.
 13 P Kristina, muč.; Teodora
 14 S Matilda; Karel (Drago), spoz.
15 N tihha ned. - Klemen Dvorak
 16 P Hilarij in Tacijan, ogl. muč.
 17 T Jedrt (Jerica), red.; Patricij
 18 S Ciril Jeruzalemski, škof
19 Č Sv. Jožef, ženin Device Marije
 20 P Klavdija in tov., mučenke
 21 S Benedikt, opat; Serapion, šk.
22 N Oljéna nedelja - Lea, spozn.
 23 P Viktorijan, muč.; Jožef Driol
 24 T Gabrijel, nadangel
 25 S Oznanjenje Devici Mariji
 26 Č Emanuel, muč.; Tekla, spozn.
 27 P Janez Damaščan, c. uč.;
 28 S Janez Kapistran, spozn.
29 N Velika noč - Vstajenje G.
30 P Velikonočni ponedeljek
 31 T Modest Krški, škof; Benjamin

ZAPISNIK

A P R I L

- 1 S Hugo, škof; Venancij, škof
 2 Č Frančišek Pavelski, spozn.
 3 P Rihard, škof; Agapa
 4 S Izidor seviljski, škof, c. uč.
- 5 N 1. poveljk. (bela) - Vincenc**
 6 P Viljem, opat; Timotej, muč.
 7 T Herman Jožef, spozn.
 8 S Dionizij, škof; Albert, škof
 9 C Marija Kleofova; Hugo, muč.
 10 P Apolonij in tov., muč.
 11 S Leon I., papež, cerkv. uč.
- 12 N 2. poveljk. - Lazar, trž. muč.**
 13 P Hermenegild; Ida, dev.
 14 T Justin, muč.; Valerijan
 15 S Peter Gonzales, spozn.
 16 Č Lambert, muč.; Benedikt
 17 P Anicet, papež; Robert, opat
 18 S Apolonij, muč.; Eleverij
- 19 N 3. poveljk. - Leon IV.**
 20 P Konrad Parzham; Adalgiza
 21 T Anzelm, škof, cerkv. uč.
 22 S Soter in Gaj, muč.
 23 Č Adalbert (Vojko), šk.; Gerard
 24 P Jurij (Zoran), muč.; Fidelis
 25 S Marko, ev.; prošnji dan
- 26 N 4. poveljk. - Mati dobrega sv.**
 27 P Hozana Kotorska; Peter Kan.
 28 T Pavel od Križa; Ludvik Gr.
 29 S Jožef Cottolengo; Robert, op.
 30 Č Katarina Sienska, devica

Državni praznik

ZAPISNIK

- 1 P Sv. Jožef, delavec**
 2 S Atanazij, škof; Saturnin
 3 N 5. povel. - Aleksander (Saša)
 4 P Monika, sp.; Cvetko (Florijan)
 5 T Angel, muč.; Silvan
 6 S Dominik Savio; Benedikt
7 Č Vnebohod Gospodov
 8 P Viktor, muč.; Peter, škof
 9 S Gregor Nacianski, škof, c. uč.
10 N 6. povelik. - Izidor, kmet
 11 P Filip (Zdenko) in Jakob, m.
 12 T Pankracij, Nerej in Ahilej, m.
 13 S Servacij; Robert Bellarmino
 14 Č Bonifacij, muč.; Justa, muč.
 15 P Zofija (Sonja), muč.
 16 S Janez Nepomuk, muč.
17 N Binkošti - Urban I.
 18 P Venancij, muč.; Klavdija
 19 T Peter Celestin, papež
 20 S Bernardin Sienski, spozn.
 21 Č Andrej Bobóla, muč.; Pahomij
 22 P Rita da Cascia, red.; Julija
 23 S Deziderij (Željko), muč.
24 N 1. pobink. - Sveta Trojica
 25 P Urban I., papež, muč.
 26 T Filip Neri, spoz.; Elevterij
 27 S Janez I., pap.; Beda čast.
28 Č Presveto Rešnje Telo
 29 P Marija Magd. Pazzi; Maksim
 30 S Ivana Orleanska, dev.
31 N 2. pobink. - Marija Kraljica

2. kvatre

- 1 P Angela Merici, devica
 2 T Erazem, šk.; Marcellin, muč.
 3 S Klotilda, spozn.; Pavla, dev.
 4 C Kvirin, škof; Frančišek Car.
 5 P Presveto Srce Jezusovo
 6 S Bertrand, oglejski patriarh
 7 **N 3. pobink. - Robert, opat**
 8 P Medard, škof; Viljem, škof
 9 T Primož in Felicijan, muč.
 10 S Marjeta, kraljica; Bogomil
 11 C Barnaba, apostol; Feliks
 12 P Janez Fakundski, c. uč.
 13 S Anton Padovanski, spozn.
 14 **N 4. pobink. - Bazilij, c. uč.**
 15 P Vid; Modest in Krescencija
 16 T Jošt, spozn.; Benon
 17 S Gregor Barbarigo; Adolf, škof
 18 C Efrem sirski, diakon
 19 P Nazarij, šk.; Gervazij in Prot.
 20 S Silverij, papež; Florentina
 21 **N 5. pobink. - Alojzij (Slavko)**
 22 P Ahac, muč.; Pavlin nolanski
 23 T Agripina, dev.; Lanfranko
 24 S Rojstvo Janeza Krstnika
 25 C Viljem, opat; Doroteja, dev.
 26 P Janez in Pavel, muč.
 27 S Hema krška; Ladislav, spozn.
 28 **N 6. pobink. - Irenej, škof**
 29 **P Sv. Peter in Pavel**
 30 T Spomin apostola Pavla

- 1 S Predragocena kri N.G.J.K.
 2 Č Obiskovanje Marije Device
 3 P Irenej, škof; Bernardin
 4 S Urh, škof; Berta, žena
5 N 7. pobink. - Anton Zaccaria
 6 P Marija Goretti, devica
 7 T Ciril in Metod, slovanska ap.
 8 S Elizabeta, žena; Kilijan
 9 Č Veronika Giuliani, sp.
 10 P 7 bratov muč.; Amalija, dev.
 11 S Pij I.; Olga Kijevska, žena
12 N 8. pob. - Mohor in Fortunat
 13 P Joel in Ezdra, preroka
 14 T Bonaventura, cerkv. uč.
 15 S Henrik II., spozn.
 16 Č Karmelska Mati božja
 17 P Aleš, spozn.; Marcelina
 18 S Kamil de Lellis; Friderik
19 N 9. pobink. - Vincenc Pavelski
 20 P Hieronim Emiliani, spozn.
 21 T Danijel; Lovrenc brindiški
 22 S Marija Magdalena (Majda)
 23 Č Apolinar; Liberij, škof
 24 P Kristina, dev.; Roman
 25 S Jakob (Rado), ap.; Krištof
26 N 10. pobink. - Ana, mati M. D.
 27 P Pantaleon, muč.; Natalija
 28 T Nazarij in Celzij, muč.
 29 S Marta, dev.; Beatrika
 30 Č Abdon in Senen, muč.; Rufin
 31 P Ignacij Lojolski, spozn.

Začetek pasjih dni

- 1 S Makabejski bratje; Vera
 2 N 11. pobink. - Alfonz Liguori
 3 P Lidija, žena; Nikodem, spoz.
 4 T Dominik (Nedeljko), spozn.
 5 S Marija Snežna (Nives)
 6 Č Spremenjenje Gospodovo
 7 P Kajetan, spozn.; Donat
 8 S Janez M. Vianney, spozn.
 9 N 12. pobink. - Roman, muč.
 10 P Lovrenc, muč.; Pavla, muč.
 11 T Suzana, dev.; Tiburcij, muč.
 12 S Klara (Jasna), red.
 13 Č Helena (Alenka), muč.
 14 P Evzebij, spozn.; Kalist
 15 S Vnebovzetje Marije Device
 16 N 13. pobink. - Rok, spozn.
 17 P Hijacint, spozn.
 18 T Helena (Jelena); Agapit, sp.
 19 S Janez Eudes; Marijan, pušč.
 20 Č Lucij, muč.; Bernard, c. uč.
 21 P Ivana Šantalska; Fidelis, m.
 22 S Brezmadžno Srce Marijino
 23 N 14. pobink. - Klavdij, muč.
 24 P Jernej, apostol; Emilija
 25 T Ludovik, kralj; Patricija, d.
 26 S Zeferin, papež; Rudolf, škof
 27 Č Jožef Kalasancij; Cezarij, šk.
 28 P Avguštin, škof, c. uč.;
 29 S Obglavljenje Janeza Krstnika
 30 N 15. pobink. - Roza iz Lime
 31 P Rajmund (Rajko), spozn.

ZAPISNIK

- 1 T Egidij (Tilh), opat; Verena
 2 S Stefan, kralj; Maksima, dev.
 3 Č Pij X., papež; Tekla
 4 P Rozalija, dev.; Mojzes, prer.
 5 S Viktorin, škof; Lovrenc Just.
6 N 16. pobink. - Zaharija, prer.
 7 P Regina, dev.; Marko Križ.
 8 T Rojstvo Device Marije
 9 S Peter Klaver, sp.; Serafina
 10 Č Nikolaj Tolentinski; Kandida
 11 P Prot in Hijacint, muč.
 12 S Ime Marijino; Gvido, spozn.
13 N 17. pobink. - Filip (Zdenko)
 14 P Povišanje sv. kr.; Krescencij
 15 T Zalostna Mati božja; Nikomed
 16 S Ljudmila, kraljica; Edita
 17 Č Lambert, škof; Rane sv. Fr.
 18 P Irena in Zofija; Jožef Kup.
 19 S Januarj in tov., muč.
20 N 18 pobink. - Evstahij, muč.
 21 P Matej, apostol in evangelist
 22 T Mavricij, muč.; Tomaž Vil.
 23 S Lin, papež; Tekla, devica
 24 Č Marija, rešiteljica jetnikov
 25 P Avrelija, dev.; Nikolaj Flüe
 26 S Ciprijan in Justina, muč.
27 N 19. pobink. - Komza in Dam.
 28 P Venceslav (Vaclav); Ljuba, r.
 29 T Mihael, nadangel; Plavt
 30 S Hieronim, c. uč.; Zofija

3. kvatre

ZAPISNIK

- 1 Č Remigij, škof; Verena, dev.
 2 P Angeli varuhi; Teofil, spozn.
 3 S Terezija Deteta Jezusa
4 N 20. pobink. - Franč. Asiški
 5 P Placid, muč.; Marcelin, škof
 6 T Bruno, spozn.; Fides, devica
 7 S Rožnovenska Mati božja
 8 Č Brigita; Sergij, trž. mučenec
 9 P Dionizij, škof; Janez Leon.
 10 S Frančišek Borgia, spozn.
11 N 21. pobink. - Marijino mater.
 12 P Maksimilijan celjski, muč.
 13 T Posvečevanje cerkvá; Edvard
 14 S Kalist I., papež; Just, škof
 15 Č Terezija Avilska, red.
 16 P Hedvika (Jadviga); Gal, opat
 17 S Marjeta Marija Alacoque
18 N 22. pobink. - Luka, evang.
 19 P Peter Alkantarski, spozn.
 20 T Janez Kancij; Irena, dev.
 21 S Uršula in tov., mučenke
 22 Č Bertila, red.; Marija Salome
 23 P Roman, škof; Severin, škof
 24 S Rafael, nadangel; Srečko
25 N 23. pobink. - Kristus Kralj
 26 P Evarist, pap.; Lucijan, muč.
 27 T Frumencij, škof; Antonija, d.
 28 S Simon in Juda, apostola
 29 Č Narcis, škof; Ermelinda, d.
 30 P Alfonz Rodriguez, spozn.
 31 S Volbenk, škof; Kvintin

ZAPISNIK

- 1 N 24. poblnk. - Vsi sveti**
 2 P Spomin vernih duš
 3 T Just, trž. muč.; Silviya
 4 S Karel (Drago) Boromejski
 5 Č Zaharija in Elizabeta
 6 P Lenart, opat; Sevér, škof
 7 S Engelbert, škof; Eraest, opat
8 N 25. poblnk. - Bogomir (Božo)
 9 P Teodor (Božidar), muč.
 10 T Andrej Avelinski, spozn.
 11 S Martin (Davorin), škof; Menas
 12 Č Martin I., papež; Emil, spoz.
 13 P Stanislav Kostka, spozn.
 14 S Jozafat Kunčevič, škof, muč.
15 N 26. poblnk. - Leopold, muč.
 16 P Gertruda (Jerica); Otmar, op.
 17 T Gregor Čudodelni; Viktorija
 18 S Odon, opat; Roman, diakon
 19 Č Elizabeta (Jelica); Poncijan
 20 P Feliks Valoaški, spozn.
 21 S Darovanje Device Marije
22 N Cecilija, dev., muč.; Maver
 23 P Klemen (Milivoj), papež
 24 T Janez od Križa; Flora, dev.
 25 S Katarina, muč.; Erazem
 26 Č Silvester, opat; Konrad, škof
 27 P Virgilij, šk.; Valerijan
 28 S Katarina Labouré; Gregor III.
29 N I. adventna - Blaž in Dem.
 30 P Andrej (Hrabroslov), apostol

ZAPISNIK

- 1 T Eligij, škof; Edmund in tov.
 2 S Bibijana, dev.; Blanka, žena
 3 Č Frančišek Ksaverij, spozn.
 4 P Barbara, muč.; Peter Krizol.
 5 S Sava, opat; Dalmacij
 6 N 2. adventna - Miklavž, škof
 7 P Ambrož, škof, c. uč.
 8 T Brezmadežno spočetje
 9 S Valerija, muč.; Abel, očak
 10 Č Loretska Mati božja
 11 P Damaz I., papež; Sabin, šk.
 12 S Spiridion (Dušan), škof
 13 N 3. adventna - Lucija, dev.
 14 P Just, muč.; Pompej, škof
 15 T Kristina; Marija de Rosa
 16 S Adela, žena; Evzebij, muč.
 17 Č Lazar, spoz.; Olimpija, spoz.
 18 P Gracijan, šk.; Teotim, muč.
 19 S Urban V., papež; Favsta
 20 N 4. adventna - Dominik, spozn.
 21 P Tomaž, ap.; Severin, škof
 22 T Demetrij (Mitja), mučenec
 23 S Viktorija (Zmagoslava), dev.
 24 Č Sveti večer - Adam in Eva
 25 P Božič - Rojstvo Gospodovo
 26 S Štefan, prvi mučenec
 27 N Janez, apostol in evangelist
 28 P Nedolžni otroci, mučenci
 29 T Tomaž, škof; David, kralj
 30 S Evgen, škof; Rainerij, škof
 31 Č Silvester I., papež; Pavlina

3

3

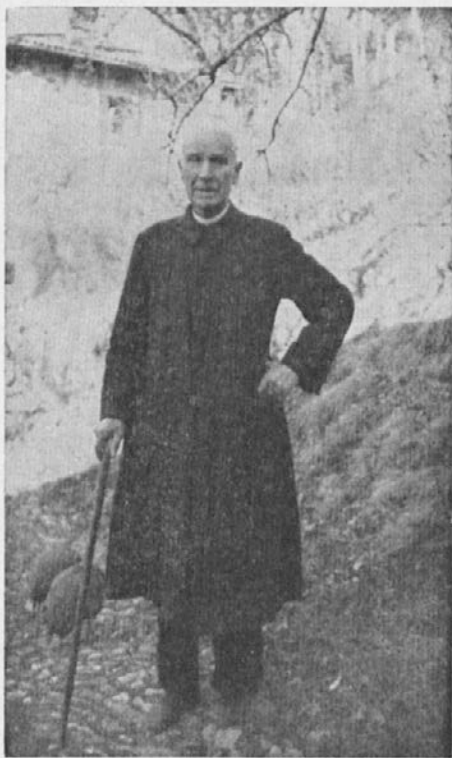
4. kvatre

4

3

ZAPISNIK

Msgr. IVAN TRINKO

Iz Trinkove zapuščine

Na Trinkovem domu sem letos poleg številne korespondence našel še dve neobjavljeni pesmici. Prva nosi naslov »Voščilo« in je še dobro ohranjena. Pisana je na treh straneh osminke. Trinkov rokopis je s popravki. Podpisal se je: Zamejski.

Druga ima naslov »O Zapadu«. Pisana je na podolgovatem lističu in je, žal, okrnjena. Listič je zgrizen od miši in pokvarjen z voščenim pečatom.

Pesmica »Voščilo« je namenjena mladi Slovenki, ki je »za dragi dom, za svete vzore vneta«. Želi ji vso srečo do poznih let in da bi še druge osrečevala.

VOŠČILO

*Oh, Bog Vas živi, blaga gospodična,
Slovenka pristna, dična!
Če v Vaša gledam lica zorna, mila,
Če v dušo zrem in v srce, jasna sija
Naprot mladost mi, in življenja sila*

*Pred menoj bujno, smelo
Kipi in se razvija.
Le cvetje vidim nežno in veselo —
Pomlad, radost in srečo
Brezskrbno in blestečo.
Za dragi dom, za svete vzore vneta
Preblaga duša mnog nam sad obeta!
Toda mogočni Bog strupeno slano
Drži naj daleč, da na cvetje rano
Ne pade smrtonosna, in pozneje,
Kedar pošilja vihra nam grmeče
In strele plameneče,
Naj nebo se nad Vami mirno smeje:
Oblake, grom in strele
Odvrne naj u tuje Vam deže!e!
Življenje Vaše naj se gladko pelje,
Zvestó naj spremlja mir Vas in veselje,
A Vaša pozna leta,
Pokojna, jasna dična,
Naj mirnemu večeru bodo slična,
Ko sladek čut spreleta
Očarano naravo,
In med veselim petjem, med dišavo,
Ki se dviguje iz livad, prekrasno
Se sklanja sonce pod obzorje jasno,
Da drugim srečo in življenje nosi
In da drugod veselja žarke trosi!*

Zamejski

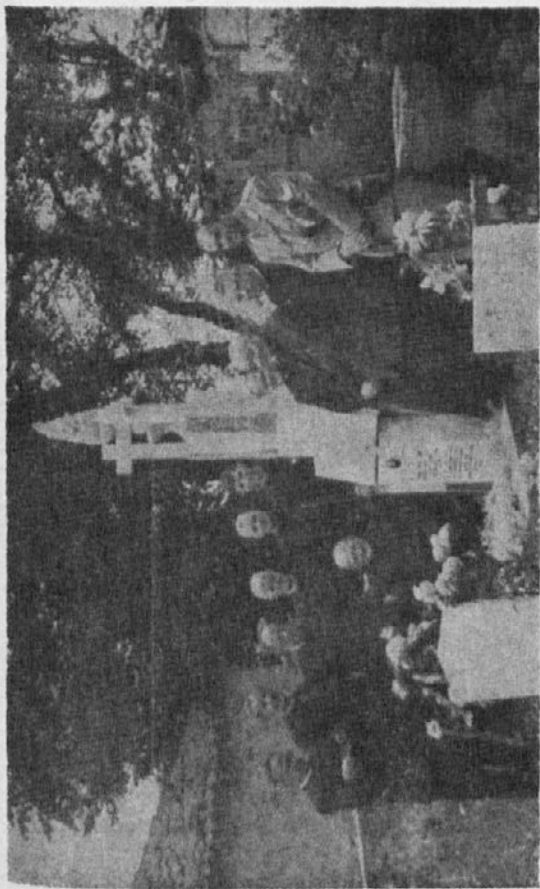
V drugi pesmi »O zapadu« opazuje zahajajoče sonce in večerno zarjo ter se vda ja otožnosti. Zdi se mu kot bi s soncem izginjalo veselje in se odmikalo življenje; polšača se ga strah in obup.

O ZAPADU

*V daljavi tam za temnimi gorami
Plamenom umirajočim glej! večerno
Gori mi nebo, morje neizmerno
Rudečega odsvita
Razliva se v prostranstvo; z njim oblita
Smehlja se zemlja, a visoko sinje
Čeri krvavo se rudé, ...
Po dolih temnolesih že ...
Zakaj, zakaj obdaja ...
V slovesni uri tej ...
Ko vse molči ...
In vse prepušča ...
Samotnemu ...
Zastaja nehotè mi, ...
In nemo zrem čez ...
Na umirajočih žarkih ...
Skrivnostnega nemira
Prezeta duša v prsih mi trepeče,
Kot pod pretilom tajnostne nesreče;
Za lučjo hrepeneč, kipi, se vpira,*

Kipi, se vpira, sili
 Dalèč v neznane kraje,
 V dežele bajne, kamor žarki mili,
 V prostranstvu jasnem slednjič zaigraje,
 Za črnimi gorami
 Izginjajo pred nami.
 Pa vsem zaman! nepremagljiva sila
 Tišči jo k tlom in jej uklepa krila!
 In ko sé solncem vse življenje gine,
 Ko hlad, ko molk in tema
 Na pusti stezi dušo mi objema,
 Nemilo ah! prešine
 Samote duh, obup in strah obenem
 Ko z nožem jo ledenem.
 Ko zadnji žar v prostranstvu sinjem gasne,
 Tedaj vse misli blage, svitle, krasne,
 In vse goreče želje
 In vse življenje, vse njega veselje
 Kakor v brezmejno morje mala kaplja
 Se zgublja in potaplja!
 Zato, zato, ko žarke vmirajoče
 Tam na obzorju gledam, toge, jada
 Prebridek čut mi v rahlo srce pada;
 In čestokrat pekoče
 In nezavedne, skrivnostne solzice
 . . . . . lice!

* * *

Na Trinkovem grobu

Trinkova korespondenca je živa slika njegove razgledanosti in njegove priljubljenosti. Posebno poglavje bi zaslužila pisma mnogih duhovnikov, njegovih bivših učencev. Vsi se ga z veseljem spominjajo. Škofje in apostolski delegati — bivši učenci — mu pišejo iz daljne Kitajske, iz Albanije in Amerike. V vsakem pismu so izrazi hvaležnosti.

Pisma redovnic »Nobili Dimesse«, katerim je bil leta in leta duhovni voditelj, so polna vdanosti in zaskrbljenosti za njegovo zdravje po prestani nesreči.

Pisma videmskih škofov in nadškofa Sedeja so zgodovinski dokumenti. Še bolj zanimive pa so Trinkove pripombe, ki neusmiljeno bičajo vsak izraz krivičnosti.

Pisma raznih založb in ustanov so živa priča Trinkovega neumornega dela in ustvarjanja.

Pisma otrok in preprostih ljudi pa dokazujejo, kako so ga vsi cenili in kako je tudi sam cenil preprostega človeka.

Vsa pisma in vse razglednice in vizitke je shranil, kot bi vedel, da bo po njegovi smrti vsak listič živa priča njegovega velikega duha.

Shranil je tudi pismo, ki mu ga je iz Ljubljane pisal neki »knjigotržni učenec Ale-

ksander Dekval« ali Dekvah—. dne 23. oktobra 1887. Za mladega Trinka je bilo to pismo velika spodbuda, saj je polno navdušenja za slovanstvo. Naj navedem odlomek: »...Z Vami vred obžalujem, da nisva bolj blizu skupaj. Ali, potolaživa se s tem, da si vedno dopisujeva. Delujmo za našo Majko Slavo, kolikor je v naši moči. Potem šele je upanje srečne prihodnosti Slovanstva. Delujmo djanstveno in duševno. Tam pri Vas tožite zoper mrzlost ondašnjih Slovencev, a tukaj imamo dosta navdušenih Slovencev, samo to je napaka, da nas Nemci preveč zatirajo. Ali potrpite, prišle bodo ure, da bode stopal Slovan na dan. To zatrdno upajmo, ostanimo vedno goreči Slave sini, trdno naj stojimo kot lipe, katere ne omaje ter ne podere vihar... Kar se pa tiče govora Vašega ter pisave, ste jako dobro izurjeni... Biti slovenske krvi, bodi Slovencu ponos — bodi najino geslo!«

Tudi pismo gorenjskega kmeta, ki ga prosi, naj mu pošlje nekaj kostanjev »maroni« za seme, je ohranjeno med zapuščino. Vsem je pomagal, znanstvenikom in preprostim.

Nadvse ganljivo pa je pisemce neke Beneške Slovenke. Pisala mu je za devetdesetletnico:

Trento, 19-I-1953

»Kar sem izvedla da na 25 Januarja 1953
imate devedeset let, čujem duznst Van poš-
ljati moje srčne pozdrave, za Vaš prasník.

Van želim srečno in Veselo sa dogo
zdraulje, Vasa zvesta Beneska Slovenka
Paoli Simonigh Ida - Villa Banale - Trento.«

Najlepši kraj

*Tu narod biva še krepak,
tu biva narod poštenjak,
ki svet ga še okužil ni,
ki čas ga omehkužil ni.*

*Tu rod je moj, tu moj je kraj,
tu živel rad bi vekomaj;
ni kraja mi krasnejšega,
ni ljudstva mi milejšega.*

SIMON GREGORČIČ

Slovenj Beneška

Glej, Matajur, kako zvestó te varje
po strmcih, roncih, lazih do Nadiže,
kakó ti vliva jútranje, večerne zarje,
pomaga ti nositi težke križe.

Veš, ljubica, mi zmerom smo s tebój,
izjoči se, potem zapoj!

Glej, Kolovrat, kako te vso objema
okrog pasú od Štolbenka vse do Trbilja,
iz Les, Oblic, te s Srednjega prižema,
po Aborni, Arbeču, Koz'ci zdravje ti pošilja.

Veš, ljubica, nikar se ti ne boj,
izjoči se, potem zapoj!

Glej, Stara gora, kakó te blagoslavlja,
jo molijo po naše Benečani,
zavetnica te med Slovenj postavlja,
v krivicah vseh te zagovarja, brani.

Veš, ljubica, obrišemo solzíce ti in znoj,
izjoči se in božime zapoj!

Kako je v Gospodovem letu 1970 v Beneški Sloveniji ?

Koliko nas je emigrantov in koliko doma ?

Leta 1970 smo že prišli do tega, da ne raste več število emigrantov iz Beneške Slovenije, ker jih ni kje dobiti. Število ljudi po desetih slovenskih občinah in po slovenskih vaseh narodnostno mešanih furlansko-slovenskih občin Beneške Slovenije je padlo za četrtno. In še ti ljudje, ki so doma, so stari.

Že vsa leta po zadnji vojski pada število otrok.

Kolikor pa se jih rodi, se rodijo in so krščeni v emigrantskih družinah v Nemčiji, Svici, Belgiji in Franciji.

Tudi porok ni doma, poročajo se vserod po svetu naši mladi slovenski pari, kjer delajo.

Eno edino stvar delajo doma. Umirajo in legajo k večnemu počitku stari vojaki iz prve vojske, manj stari iz druge.

Doma umirajo stare gospodinje, ki so držale pokonci vso družino in hišo in posestvo.

Umirajo zadnji stari rudarji, ki jim silikoza škriplje v pljučih. Nekateri umirajo v zavetišču za stare v Špetru. Kdor pa le ima kakega svojega, rajši umira doma na svojem domu.

Čudne so številke o tem, koliko nas je doma in koliko na delu drugod. Od konca vojne je zraslo število emigrantov od 3.800 na 5.748 l. 1961. Zadnjih devet let do l. 1970 pa jih je spet zraslo najmanj še za tisoč, tako da jih bo vseh skupaj blizu 7.000. Uradnih podatkov pa še ni. Točno bomo vedeli šele l. 1971, ko bodo spet prešteli vse ljudi v popisu cele Italije.

Torej nas je vseh skupaj: okoli 7.000 emigrantov in doma nekaj nad 20.000 ljudi. Seveda je pa emigrantov precej tisoč več, tistih, ki so že pred prvo vojno, med dvema vojnama in v prvih letih odšli od doma in ki so jih že izbrisali iz občinskih matričnih uradov.

NAŠE ZENE, SESTRE IN CELO MATERE V EMIGRACIJI

Pred prvo svetovno vojno so hodile samo naše čče delat kot dekline v tista furlanska mesta, ki so nam blizu, nekaj malega v Čedad in Videm, bolj daleč pa skoro ne.

Po prvi svetovni vojni so začele hoditi že do Milana, v Trst in še v kakšno drugo mesto v Italiji. Takrat tudi niso delale drugega, ampak samo kot dekline po družinah.

Po zadnji vojni se je pa število naših žena in sester na delu v Italiji zelo povečalo. Leta 1961 jih je delalo že 939 po Italiji, a že 1276 v tujini, to je v Nemčiji in Švici. Po tem letu pa je začelo število naših žensk še bolj rasti. Vedno manj je naših žensk, ki bi delale zdaj kot dekline po Italiji in tudi na tujem v drugih državah. Zdaj imajo naše dekline sicer večje pravice in tudi pravico do penzije, nekaj počitnic na leto, in njihove gospodinje ne morejo tako slabo ravnati z njimi kot prej, ker jim lahko odpovedo in si preberejo drugo službo.

Kot je vedno manj naših moških, ki delajo kot rudarji (minatorji) tako je tudi vedno manj naših žensk kot dekel ali služkinj.

Mečkajo tepke

Oba ta dva poklica: dekline in rudarji so bili najbolj težki poklici. In zato je prav, da ta dva poklica izumirata in da naši ljudje ne bodo več ne dekline in ne rudarji.

Zdaj dobijo naše ženske druge boljše službe: gredo za sobarice po švicarskih mestih, po tovarnah za čokolado, za perilo ali pa tudi za čistilke v kakšne velike urade. Nekaj naših žensk pa gre še za prodajalke v razne velike prodajalne po italijanskih severnih mestih. Delajo samo v severnih italijanskih mestih ne pa v srednji in južni Italiji.

NASI MOŠKI NA DELU V EMIGRACIJI V ITALIJI IN V TUJINI

L. 1961 je delalo po italijanski uradni statistiki 939 naših moških, torej samo eden več kot ženske v Italiji, in kar 2.320 v tujini ali kar za tisoč več moških kot pa žensk.

Leta 1970 je pa seveda število naših moških na delu v tujini, to je v Švici, Nemčiji, Belgiji in Franciji, dosti večje, gotovo okoli 3.000. Kakšna dela opravljajo naši ljudje na delu v emigraciji? Prva leta največ razna gradbena dela na odprtem ali po opekarinah, in sicer v Italiji in pa v tujini, ker niso kvalificirani. Naši mlajši emigranti hodijo

že kakšnih deset let v državno strokovno gradbeno šolo v Špetru ob Nadiži, kjer se izuče za zidarje, tesarje in gradbene tehnike. To delo na zgradbah spada še vedno med težka dela na odprtem, ko morajo delati tudi v slabem vremenu, a pozimi, ko taka zunanja dela počivajo, se vračajo domov.

Počasi pa naši izseljenci zlezejo v kakšne tovarne pod streho, kjer teče delo celo leto in prihajajo domov na počitnice po nekaj tednov, ko delo nekoliko počiva zaradi počitnic.

Tisti naši emigranti, ki delajo v emigraciji že okoli deset let se poročijo in imajo po enega, dva, kvečjemu tri otroke. Večidel se poročijo s čečami iz svojih krajev, precej pa tudi z Nemkami, Švicarkami, Belgijkami in Francozinjami. Velik del turizma v naših vaseh Beneške Slovenije predstavljajo naši emigranti, ki se pripeljejo s francoskimi, nemškimi in drugimi avtomobili v domače vasi. Oni so »forešti«, ki radi trošijo denar doma v družbi s prijatelji in s sorodniki.

KJE DELAJO NASI EMIGRANTI V ITALIJI?

Ljudje iz špetske občine delajo v tovarnah Milana in Torina, ženske so zaposlene

že kot prodajalke, nekaj jih pa je v gospodinjstvu.

Delavci iz podboneške občine delajo v mestih Lombardije in Piemonta, nekaj celo v avtomobilski industriji in po hotelih okoli jezer v severni Italiji.

Iz svetolenartske občine odhajajo delavci prav tako v lombardska in piemontska mesta.

Iz občin Srednje, Dreka in Grmek delajo v severnoitalijanskih mestih in pa v bližnjih furlanskih mestih kot npr. v Manzanu, v Čedadu in Vidmu.

Iz Tipane in Brda pa si poiščejo delo prav tako v severnoitalijanskih mestih, manj v srednji Italiji, skoraj nič južneje. Seveda si iz teh dveh občin zahodne Beneške Slovenije poiščejo delo v bližnjih furlanskih mestecih v Ahtenu, Nemah, Tarčentu, Fojdi in celo v središčih srednje Furlanije.

Iz Rezije je velika skupina Rezijanov na delu v Milanu, kjer zelo držijo skupaj, precej pa v Kanalski dolini, kjer se ukvarjajo z drobno trgovino.

Iz Sovodenj odhajajo pa tudi v severnoitalijanska mesta in nekaj kot kmetje na posestva v furlanski ravnini pod hribi Beneške Slovenije.

NAŠI DELAVCI V TUJIH DRŽAVAH

Največ delavcev iz Beneške Slovenije dela v zadnjih letih v Švici nad 1.000, v Nemčiji okoli 500, v Franciji okoli 350, v Belgiji 140 in v Kanadi okoli 70. Nekaj malega jih je v Angliji, Luksemburgu in v Avstraliji. Seveda je pa dosti starih izseljencev, ki živijo v Severni Ameriki in manj v Južni Ameriki že iz let pred prvo svetovno vojno in iz prvih let po prvi vojni. Nato je emigracija v prekomorske države precej upadla in so sedaj le redki naši ljudje, ki odhajajo kvečjemu še v Kanado, drugam preko morja pa skoraj ne gredo več.

Kot vse kaže pojdejo naši delavci leta 1970 še vedno največ v Nemčijo, kjer je neomejeno število mest, približno enako v Švico, manj kot doslej v Francijo in Belgijo.

SELJENJE V BLIŽNJO FURLANIJO

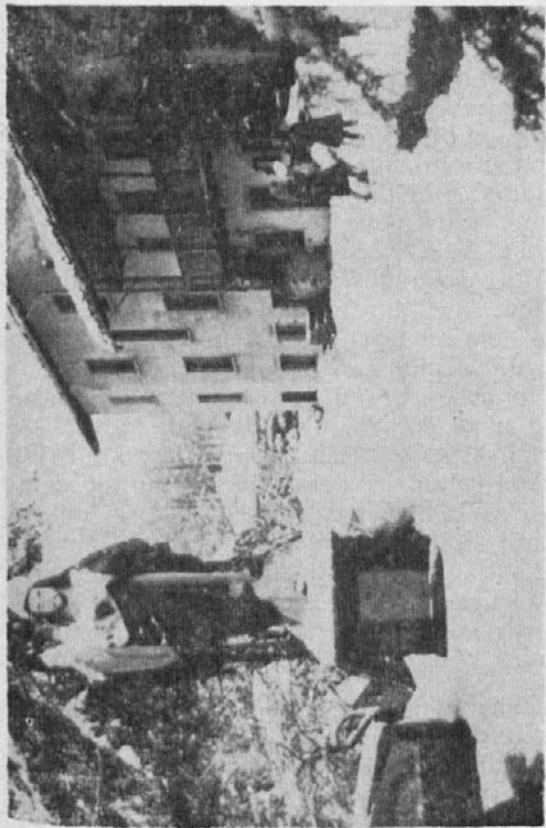
Beneški Slovenci se po zadnji vojni skoraj nič ne naseljujejo in tudi ne prihajajo v tržaško in goriško pokrajino, pač pa v videmsko in pordenonsko pokrajino. Iz zahodne Beneške Slovenije, to je iz narodnostno mešanih občin Ahten, Fojda, Neme in

Tarčent ter iz slovenskih občin Tipana in Brdo odhajajo na delo kot delavci ali pa kot uradniki in tudi nekaj kot kvalificirani delavci in prodajalci predvsem v Videm, manj v Čedad. Pordenone je nekoliko predaleč. Največ pa nihajo vsak dan v korie-rah ali pa manj v lastnih avtomobilih na delo v industrijskem trikotniku Manzano, San Giovanni al Natisone in Spessa, kjer izdelujejo stolice. Pendoliranje ali vsakodnevna vožnja na delo obsega za sedaj samo nekaj sto ljudi, ker odhaja večina delavcev v začasno emigracijo v Nemčijo in Švico, kjer so bolje plačani.

Zmanjšalo se je naseljevanje na posestva v bližnji furlanski ravnini, ki so jih zapustili dosedanji furlanski kmetje. Njihova posestva so kupili beneški Slovenci iz prihrankov nekaj let v tujini. Ker je delo na kmetih še zmerom manj donosno kot v industriji in je delo v tujini lahko dobiti, je zadnja leta padlo navdušenje nekdanjih slovenskih kmetičev za lepo zemljo v Furlaniji.

KAJ DELAJO V VASEH BENEŠKE SLOVENIJE

Doma so ostali večinoma samo starejši ljudje emigranti, ki so si prislužili kako pokojnino v Franciji in Belgiji. Zdaj pa priha-

Matajur

jajo tudi upokojenci, ki so začeli okoli leta 1960 hoditi kot emigranti v Nemčijo in Švico. Nekaj pa je tudi upokojencev, ki so delali v severni Italiji. Manj je takih naših upokojencev, ki so delali v državni službi kot karabinjerji, financarji, učitelji in nižji uradniki. Število pokojnin je kar precejšnje. Mnogi upokojenci se ukvarjajo s kmetijstvom. Še največ kmečkega dela opravljajo starejše gospodinje, ki niso hodile na delo v tujino, ker takrat med dvema vojnama ni bilo dela na tujem; tega fašistični režim ni dovoljeval. Pa tudi ni bilo takrat in tudi ne prvih deset let po vojni tako lahko dobiti dela ne v Italiji in ne drugod. Moški izseljenci, ki so si prislužili pokojnino v tujini, so bolj slabi za delo, ker so morali delati najtežja dela v rudnikih, kjer so si nabrali raznih bolezni, med temi najbolj nevarne silikoze. Tisti, ki so delali pri raznih električnih centralah, cestah, na stavbah, po gozdovih so polni revmatizma in drugih bolezni.

Zato je glavno kmečko delo na ramah gospodinj. Kako gospodinje opravijo delo, je pa drugo vprašanje. Saj ne morejo kositi trave, pripravljati drv. Pač pa skrbijo za živino in polje. Polja pa iz leta v leto manj

obdelajo. Pridelajo nekaj krompirja in sirka, po gorkih dolinah okoli Špetra, Sv. Lenarta in po Nadiški dolini je nekaj vinogradov z ameriškimi trtami. Sadja je malo, še celo v Ruoncu, kjer so se zgodaj vrgli na sadje, zlasti na breskve, je čedalje manj rok za obdelovanje.

Pašo poleti na planinah na Matajurju, Miji in po rezijanskih planinah so skoraj popolnoma opustili. Ne kosijo pa trave niti po senožetih Huma, Ivanca in drugih zelenih in položnih hribov. Travo kosijo le še okoli hiš in po opuščeni njivah.

Kmečko delo je feminizirano ali poženščeno, ker je v glavnem odvisno od žuljev gospodinj. Iz emigrantskih denarnih pošilk si nekateri gospodarji in gospodinje kupujejo kosilnice, traktorje in drugo mehanizirano kmečko orodje, da lažje obdelujejo. Ni pa trenutno bogve koliko teh kmečkih strojev, da bi bilo mogoče govoriti o napredku kmečkega dela s stroji.

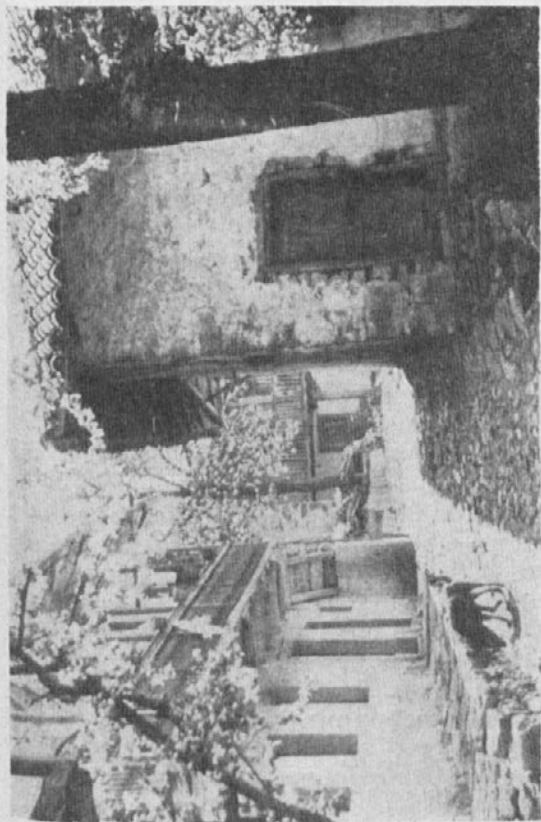
NIČ INDUSTRIJE — MALO TURIZMA

V vaseh Beneške Slovenije je izginilo še tisto malo industrije, ki se je ukvarjala v Čemurju s kopanjem in obdelovanjem rudnine za cement. Zaprli so kamnolome po

vrsti po vseh dolinah; kamnolomi so v delu le še pri Barnasu. Domača obrt je že ugasnila in tudi obrt za servisno službo motorizacije se ni razvila.

Od enajstih predvidenih industrijskih con in središč ne deluje še nobena v bližini Beneške Slovenije. Beneški Slovenci morajo precej daleč pendolirati, da pridejo v tovarne, ki so nastale same po sebi, brez pomoči dežele v Manzanu, Pordenonu in Vidmu. Najbližja industrijska cona za Beneške Slovence v Čedadu prav gotovo ne bo še začela delati v letu 1970 in ne kaže, da bi bila toliko denarna, da bi delavce iz Beneške Slovenije kaj prida plačevala.

Bolj stvarno in hitreje se dežela zavzema za turizem le v sovodenjski občini, in sicer na gorenjih bregovih Matajurja, v sami vasi Matajur in v smučarskem središču nad to vasjo. Dosedaj imajo nekaj malega turističnega prometa le gostilne v višjih legah občine Dreke, Sovodenj in Rezije. Številne gostilne, restavracije po dolinah in v posameznih vaseh životarijo, životarijo pa tudi trgovine v posameznih slovenskih središčih v Špetru, Podbonescu, Sv. Lenartu in drugod, ki niso znale privabiti slovenskih kupcev iz

Matajur

Soške doline kot so napravile trgovine po Tržaškem in Goriškem.

VSEPOVSOD RAZVALINE TRIDESETLETNE EMIGRANTSKE VOJNE

Spričo odseljevanja mladih ljudi v emigracijo, v furlansko ravnino in v industrijski manzanski trikotnik stolic, ni vasi brez praznih propadajočih hiš. V Muzcih, kjer grmijo kanoni vojaških vaj in kjer veljajo najstrožje vojaške služnosti, je od 54 hiš že nad 25 hiš praznih, v bližnjem visokem Bregu je zapuščenih hiš okoli 20. V Podbardu je praznih hiš 30, v samem Brdu, glavnem kraju brdske občine, je že nad 40 praznih hiš, v Mikotičih 18. V celi občini Brdo je vsega skupaj okoli 170 praznih hiš.

V občini Tipana je tudi prazno. Samo tri velike vasi pod Velikim vrhom in Jalovcem: Viskorša, Brezje in Krnahta imajo nad 130 praznih hiš, polovica vseh hiš sploh. Vas Debeleži leži sicer na dnu doline pa ima kar tri četrtine hiš zapuščenih, to je nad 40 hiš.

V šentlenartski občini ima Pikon v hribu pod Staro goro samo še dve hiši naseljeni, a v mali Kovačevici je ostala samo še ena naseljena hiša.

Tako kot v navedenih vaseh je po celi Beneški Sloveniji. Kako je lepo okoli vasi v občini Dreki pod Kolovratom in kako žalostno gledajo zapuščene hiše brez šip v oknih, podrtih streh in brez vrat. Kako so žalostne prazne zapuščene hiše v vasicah Ruonca. Najbolj žalostna podoba pa so vasi na robu hribov nad Fojdo, Ahtenom, Nemami. Od cele vasi sta le po ena ali dve hiši naseljeni, in še v teh edinih hišah stanujejo bolni stari ljudje, ki so vsak dan bolj čudni v tej svoji samoti.

Celi videmski javnosti, celi Furlaniji je umetniški fotograf Toffoletti pred dvema letoma pokazal v Vidmu na razstavi fotografije starih ljudi po Nadiških dolinah. Vsem je ta pogled kar sapo zaprl, da je mogoče nekaj kilometrov daljave od mest propadanje ljudi in celih vasi.

---

*Vsak naj propade,
kdor narod taji:
še zemlja ne bo pila
njegove krvi.*

Biti slovenske krvi, biti Slovencu ponos!

KOESKI

DVE STARI

Med priprostimi ljudmi v vseh štirih dolinah Beneške Slovenije kroži še dosti starih pripovedk, pravljic in ustnega izročila. Pripovedovanje se pa vedno bolj zgublja. Ostaja le še v skromnih inačicah, ki jih rešujejo naši znanstveniki s pomočjo magnetofonskih snemalcev ali drugih pripomočkov.

Pa tudi v teh ostankih se zrcali globoko čustvovanje in trdo življenje naših ljudi tam pod Muzci in Matajurjem. Posebno vremenske nadloge in težave se vpletajo v njih trud za vsakdanji kruh.

Na koncu Rezijanske doline, »ta gore na Korite«, si še pripovedujejo:

Neka stara ženica je pozimi ostala sama na planini in je zvečer legla. V spanju je zaslišala glas: »Marija, vstani, na ognjišču imaš samo še majhno iskro.« Zbudila se je, toda nič več ni slišala okrog sebe. Spet je zaspala in jo je drugič poklical skrivnostni glas: »Vstani, vstani, na ognjišču je samo še majhna iskrica ognja.« Tedaj je vstala in je razbrskala pepel na ognjišču. Komaj drobcen košček žerjavice je še tlel. Dolgo

je pihala in se mučila, da je spet zagorel ogenj. Če bi ga ne bila mogla, bi umrla od mraza in lakote, ker ni še bilo vžigalic in je ponoči zametlo dva metra visoko snega.

Ljudje v dolini so se bali, da bo starka tam gori umrla. Menili so se, da bi bilo dobro iti pogledat ali je še živa. S težavo so pregazili pot da pod planine. Od tam so opazili dim nad vegasto kočo. »Še je živa,« so dejali in so z zadnjimi močmi utrli gaz do bajte in prinesli starki jesti. Če bi ne bila slišala ponoči tistega glasu in bi ne zakurila ognja, da se je kadil dim, bi ljudje niti ne prišli do nje.

Čudni glasovi, ki rešujejo ljudi, se pojavljajo tudi v drugih slučajih.

Tam v Ronku pripovedujejo, kako so ostali nekoč na planini brez soli. Žena se je odpravila ponjo v dolino, mož pa je ostal sam ponoči v stanu. Kar zasliši iz teme močno vriskanje. Misli, da se žena že vrača in še on pred bajto zavriska ter teče k ognjišču zakurit ogenj za polento in gorkoto. Pa še nekaj velikonočnih vejic je podtaknil. Kar zarenčita za njegovim hrbotom dva velika psa in molita dolga jezika iz renčečih gobcev. Rekla sta preplašenemu možu: »Zahvali Boga, da imaš blagoslovljen ogenj, če

ne bi te raztrgala.« Res sta zunaj raztrgala psička na kosce in tudi nekaj drobnice.

Pa dodajmo tem že nekoliko okrnjenim pripovedkam še eno, dve bolj smešni, ki pokazeta do kakšnih zapletk privede mešanje jezikov v teh dolinah. Šli sta dve ženici iz Stolbice v Rezjuto prodajat jajca, maslo in sir. Dohiti ju furlanski voznik in ju vpraša, če imata »us de vendi«, jajca na prodaj. Oni dve pa, misleč, da ju vabi na voz, zlezeta gor. Pa se spotoma voznik spet oglasi z vprašanjem ali imata v cajni kaj s'cipi, to je po furlansko sir. Ženici se pa dregneta: »Bižva dole, ke an če nas zaščipati.«

V furlanski Rezijuti je hodila žena k trgovcu na upanje kupovat živež. Trgovec je bil z njenim možem že zmenjen, da zapiše, kar bo žena kupila. Pa je ona kupila blago in je rekla trgovcu: »Kar pišajte, kakor je rekel moj muš in bo on plačal.« Trgovec se je začel dobrovoljno in debelo krohotati. »Pišajte« je pomenilo nekaj drugega, muš pa dolgouhca, ki je čakal pred hišo.

Iz starih spominov

Sto let in še tri na vrh je že tega, odkar so tudi Furlani in Beneški Slovenci, ki so

Kmečka dela v Benečiji

glasovali za priključitev nekdanjih pokrajin pod beneškim levom in kasneje pod avstrijskim orlom h kraljevini Italiji.

Dne 21. oktobra 1866 se je izrekla vsa Furlanija in nje vzhodni slovenski kraji pod Matajurjem, da nočejo več avstrijske nadvlade. Za priključitev k novi Italiji so našli v teh krajih 104.988 glasov, 36 jih je bilo proti. Po drugih virih pa je oddalo 105.386 volivcev glasovnice z »da«, 36 z »ne«, 15 pa je bilo neveljavnih. Ljudsko glasovanje je bilo torej skoraj enoglasno. Vendar je prišlo do te enotnosti šele potem, ko so se nasprotujoča si mnenja zedinila. V začetku si zlasti cerkveni krogi niso bili na jasnem. Za časa združevanja italijanskega kraljestva jih je motil njegov liberalni značaj. Predvsem zahteve vodilnih politikov, da se mora tudi Cerkevna država z Rimom vred priključiti skupnemu italijanskemu kraljestvu.

Zato je bil neodločen tudi videmski nadškof Andrej Casasola in z njim vred tudi marsikateri dušni pastir v Furlaniji in Beneški Sloveniji. Nadškofijska kurija se je tudi bala, da bo zgubila s plebiscitom in z novo državno mejo vzdolž Tera tudi nekatere dele svojega cerkveno-upravnega ozemlja.

Nadškof Casasola je ob vzpodbujanju za

ljudsko glasovanje molčal in ni dal duhovščini in vernikom nikakih navodil. To je bil tudi vzrok hladnega zadržanja enega dela prebivalstva do novih oblasti in tudi do vojakov Viktorja Emanuela II. Po dveh mesecih in pol pa je tudi nadškof menjal svoje stališče bodisi na višji namig ali ker se je moral sprijazniti z realnim dejstvom novih političnih razmer, ki so nastale po dunajskem miru. Pred 10. oktobrom je izdal dolgo pastirsko pismo — sicer brez pravega navdušenja, — v katerem pravi, da je »božja previdnost odločila, da preidemo pod gospostvo in žezlo vzvišenega veličanstva Viktorja Emanuela II., našega suverena in kralja.« V stolnici je 10. oktobra 1866 zapel slovesni »Te Deum« in je molil za novega kralja.

Sam minister Quintino Sella, ki je v novih deželah predstavljal kraljevo civilno oblast, je pisal v Rim, da je z nadškofovimi cerkvenim opravilom pridobil plebiscit za potrditev priključitve najmanj petdeset odstotkov glasov.

KDO JE KRIV?

Pri seštevanju glasov se je tem bolj čudno zdelo, da so našli v skrinjicah tudi tistih

36 nasprotnih glasov. Petindvajset teh so ugotovili v kraju Coseano v okraju San Daniele. Tam je župnikoval don Rivo, znan po svojih protiplebiscitarnih težnjah. S prižnice je govoril, da so volivci pri glasovanju svobodni in tudi, če jim dajo v roko glasovnico z natiskanim »da«, oni lahko napišejo »ne«. Župniku so pripisovali krivdo za tistih petindvajset odklonilnih glasov, čeprav se je don Riva izrazil samo za pravice svobode. Nič ni pomagalo! Ko je prišel dva dni po plebisciu v San Daniele, so ga napadli in mu žvižgali, da se je moral zateči v neko gostilno, se preobleči v žensko in smukniti pri zadnjih vratih proti domu.

OBLJUBE

Malo časa pred ljudskim glasovanjem so širili po vseh vaseh, tudi pod Matajurjem, posebno propagandno knjižico z naslovom »O današnjih razmerah« (Sulle cose presenti). V njej govori sestavljaivec Giandomenico Ciconi, kakšne prednosti in dobrote bodo imeli prebivavci pod novo vlado, v novi državi. Pisec spodbuja volivce, naj oddajo 21. oktobra listič z že debelo natiskano besedico »si« in naj se nič ne obotavljajo. En tak

volilni listič hranijo še danes na županstvu v Čenti. V omenjeni knjižici razpravlja Ciconi tudi o izseljevanju iz Furlanije. Že takrat so našteli nad 15 tisoč izseljencev. Pravi, da bodo izseljenci po plebiscitu lahko ostali doma. Zdaj hodijo mlade moči, nadaljuje, v vroče kraje na Hrvaškem in Ogrskem, da zaslužijo nekaj papirnatih bankovcev; kvarijo si zdravje in se nalezejo mrzlice; pozabijo na svoje kmetske navade. V novi državi pa bodo našli široko zaposlitev, v dobrem zraku, med domoljubi in bodo zaslužili srebrne denarce.

Zelo lepe obljube, katerim je večina verjela in je kar s tiskano glasovnico, za klub vtaknjeno, prihajala na volišča.

Pa še vedno niso bili prav vsi prepričani, da bodo obljube tudi meso postale.

KAKO SO REČANJI VOLILI

Tale primer bomo povedali, kakor je prišel iz ust rajnega Blažiča z Gornje Mjerse:

Biu sam puobeč tekrat ko so Talijani paršli k nam. Bila je nedelja, vabljeni smo bli usi po maši na Barbje. Saj vestà kaj so Barbje: te velik traunik mjes treh vasi: Podutano, Mjerso ano Skrutove. At tode je

bila stara pot, ki je peljala u Čedad. Paršlo je tarkaj folka, ki se ni moglo ga preštjet: možje, žene, stari, mladi an naši duhovniki z rancim famoštram Bankičem ured. Šior Žovani Blažič, ki je biu oficir u savojski vojski, je nagovarjaj na glas ljudi de kadar daržavni komesar poreče »viva Italia«, usi bomo upili: si, si! No, kadar komesar je zaueku, pre Valentin Bledič (Lenčin) ta z Utane, sveti a nadužen človek ga je motu an ga je uprašu: »Al kaj hudega zapade, če se reče: ne?« »Ne, ne, nič,« je odgovoriu vas začuden mož. »Alora,« je nadaljevau pre Valentin, »jaz rečem ne.« An potle je mirnō obarnu harbet an šu. — Use je ostarmjelo.

r. b.

SLOVENSKA GOVORICA

*Ljubim te, slovenska govorica,
ljubim bolj kot žuboreči vir,
bolj kot pesem, ki jo drobna ptica
poje v jutranji svečani mir.*

*Sladka materina govorica,
lepa mimo vseh zemskih glasov,
mojih misli in čutil glasnica,
tvoj oblij me zadnji blagoslov!*

ANTON MEDVED

KDUO JE TA?

Visok ku Matajur —

ozrl se je z vrhóv, s čelá, s slemén.

Globok ku Ivan u Čelè —

se poglobil v modrost je, silni mož učen.

Bister ku Nadiža —

se mu ob tej vodici duh je okrepčal.

Mehák ku benečanščina —

se v materinski govorici vsega je razdal.

Pojoč ku slavič nadiški —

je pesmi zlagal, skladal nam in Bógu v slavo.

Umetniški ku sam slikar —

narisal in poslikal lepo je naravo.

Legendaren ku prerok —

v bodočnosti je videl boljše, lepše dni.

Skrben, dobrotljiv ku oče —

budil Slovenj je čisto, rodno kri.

Kduo je ta? Pojdimo, bratje, ga iskat,

v Trčmun pojdimo — tam je biserni ves zlat.

Kduo je, ki vabi nas v svoj tihi mirodvor?

IVAN TRINKO je — naš profesór!

l. z.

Rodna hiša Ivana Trinkca

Lepota našega jezika

Nekoč u oštariji se je bil ustavil neki imeniten pitor. Ker ni imel s čim plačati južne in večerje, je naslikal kar na eno tablo iz lesa hišno mater, gospodinjo.

Čez par let je mati umarla. Nje mož in sinovi je niso mogli pozabiti. Obesili so tablo z njeno podobo na steno. Od tod jih je mati gledala tako milo in ljubeznivo, kakor da bi bila živa. Tisti pitor je bil zares imenitan in njegovi kvadri so bli vredni velike denarje. Sinovi so prosili očeta, da naj proda kvadar: saj bojo dobili milijone zanj. Prosi danes, prosi jutre, oče jih je uslišal in kvadar prodal. Potem so bli bogati, pa stena je bila prazna in mrzla, ker od tam ni več gledala na svoje otroke dobra mati. Kmalu je bil konec tudi ljubezni in nesreča je prišla u tisto hišo.

Naš jezik je kakor dragocena podoba svoje matere. Je mil in diši po domači hiši. Današnji dan se ljudje trudijo samo za to, kar prinaša dobiček; za ideale ne marajo. Ampak tudi naš jezik je velika vrednota. Je nevidna nit, ki kakor izrez ljubezni, darži vezane sinove s svojo rodno hišo, kjer so do-

bili kristjansko vzgojo in ljubezen do svoje zemlje. To zastope posebno naš človek, ko je po svetu med drugimi narodi. Neobčutno marskoda je zadržalo njegove stopinje, da ni stopil na krivo pot. In kako je vesel, kadar se sreča s kakim človekom, ki govori slovensko! Slovenski duhovnik, ki je idealist že po svojem poklicu, občuti vse to in kakor oče skarbi, da ne bo izgubljena ta dragocenost, ki nam jo je podaril sam Bog. Skarbi, čeravno od tega nima obednega nupa, ampak samo sitnosti, večkrat še od svojih ljudi.

PROTI RAZNARODOVANJU

Raznarodovanje dežele ni le greh proti naravni pravici, ampak tudi proti pisanim postavam, zakaj raznarodovanje silno škoduje krščanski vzgoji mladine. Že poganski učenjak Aristotel je jezik imenoval sredstvo za pouk in vzgojo. Materin jezik je neizogibno potrebno sredstvo, s katerim poučujemo otroke v vzvišenih resnicah, da govorimo otrokom na srce in da jih usposobimo za čednostno življenje.

ŠKOF ENDRICCI

Zaki sv. maša po slovensko?

Kakor je vsem znano, je drugi vatikanski koncil določil, naj bi se molitve pri božji službi opravle u ljudskem jeziku, tako da bi vsi verni sodelovali ne samo z navzočnostjo, ampak tudi z besedo in sarcem: molitev je povzdigovanje duše k Bogu.

Kajšan naših ljudi se vpraša: »Zakì bi ne imeli sv. mašo po taljansko in ne po slovensko?«

Ker morebit si tudi ti med tistimi, ki bi hoteli vse po taljansko, te prosim, de lepo prebereš sledeči odgovor.

1. Obeden od slovenskih duhovnikov ni proti »italjanski maši«. Vsi poznamo, da je imenitno zložena in ima lepo besedilo. Kadar parložnost kaže, posebno ker pridejo k sv. maši foresti, ki ne zastopijo slovensko, sami čujejo potrebo mašovat po taljansko. Ampak kadar so skoro sami domačini, ki do tenčas, od zunaj cerkve so se »menali« po domače in po maši bojo u oštariji ali u hišah ravno tako govorili med sabo po slovensko, kaj ima za en pomen samo z Bogom

Škof Nogara v Marsinu leta 1937

se pogovarjati po taljansko? Ali morebit Bog je prefekt ali brigadir, da ne zastope ku po taljansko?

2. Kristus nas je učil Boga klicati »Oča«.

Če si puob in imaš potrebu en taužint franku, al rečeš: »Padre, dammi mille lire.« Ali pa: »Oča, daj mi en taužint franku.« Oča ti bo odgovoril po slovensku: »Bježi djelat, potjep.« Samo kaj sano kletvino par tegne po taljansko.

In deklina al poreče svojemu »morozu«: »Ti voglio bene« al pa: »Te čem rada«. Se ve, če deklina je tako modra de ima »moroz« napoletana, mu mora rejč: »Te voio bene assaie«.

Ma Bog ni napoletan in na sedi ta za mizo dol kje u Vidme, ampak je zmerom blizu tebe in u tebi kakor pravi apostol sv. Pavel.

Zaki boš z njim govoril drugače ko s tvojim zemskim očetom ali tvojim zaročencem?

3. Naša beseda je prišla k nam skozi punu in punu stoletij. Je beseda, ki so jo poslali naši predniki od roda do roda. Jezik ni ena tehnična iznajdba, da se, meni nič, tebi nič, kar tako odpravi, brez de človek ostane oškodovan u svoji osebnosti. Ker be-

Ob zlati maši duh. Jožefa Chiačiča pri Sv. Lenartu leta 1964

seda je postala naša kri in meso: je odsev in oblika našega značaja. Po teli besedi je prišla k nam tudi Kristusova vera. Če zatajiš svojo govorico, zatajiš ne samo svojega oči, ampak tudi tvojo kri in meso.

Kadar pa samo za moliti nucaš drug jezik, je kakor da bi daržal Boga u kakim drugim predjelnu, ki nima nič skupnega s tvojim sarcem in s tvojo dušo.

Kako bo torej nedeljska maša — po duhu sv. Cerkve — spremljala tvoje življenje čez tedan u hiši, u šoli in na djele, če daržiš Boga u drugim predjelne?

IZPOVED

Resnično, domovina, nisem te ljubil kakor cmerav otrok, ki se drži matere za krilo; tudi te nisem ljubil kakor solzno-meškobni vzdihovalec, ki ti kadi v lice sladke dišave, da te skele uboge oči; ljubil sem te s spoznanjem. Videl sem te vso: v nadlogah in v grehah, v sramoti in v zmotah, v ponižanju in v bridkosti. Zato sem z žalostjo in s srdom v srcu ljubil tvojo oskrunjeno lepoto, ljubil jo stokrat globlje in stokrat više od vseh tvojih trubadurjev.

CANKAR

Odkod prihajajo imena nekaterih naših vasi

Kdor obiskuje vasi v Beneški Sloveniji in hoče dobiti ključ do izvora njih imen, mora globoko poznati naš jezik, narečje, navade in zgodovino. Po globokem premišljevanju je mogoče ugotoviti, odkod prihajajo imena naših vasi.

Rodda-Ronec ima številne vasi: Skubina, Vodnjak, Orehuja, Tunca, Butera, Klavora, Ošjak, Kranci, Lahove, Domejza, Visanta, Zajci; vsa ta imena prihajajo iz pristnih slovenskih korenin. Ronac — Ronk, izvira iz starega izraza, ki pomeni kraj, kjer se zemlja usiplje ali »roni«. Vse druge vasi imajo domača imena: Skubina — skupina hiš; Vodnjak — iz bogate vode; Orehuja — iz drevesa oreh; Tuonca — iz imena Tonca; Butera — iz butare drv; Klavora — iz klavorne zemlje; Ošjak — iz besede Oučjak; Lahove — to ime je prišlo v starih časih ko je prišel v tisti kraj za zeta kak Furlan, po domače Lah; Kranci — iz besede Kranc; Domejža — do mej; Zajci — iz besede zajec.

Drenkja prihaja iz grma dren; Prapouca — iz zeljšča praprot; Kraj — iz položnega kraja; Trinko — iz besede trn, to mi je zagotovil tudi prof. Trinko. Njegovi starši prihajajo iz vasi Trinko, od tam je eden šel v Cepletišča in iz Cepletišč v Trčmun.

Matajur jullja 1929

Laze — znana beseda po naših krajih in pomeni odkrit prostor; Kras ima znova morfološki pomen; Osnebardo — Očnebrdo; Trusnje — Tršnje; Dobeni je iz besede dob, hrast; Klabučar — iz gore Klobučar prvo staro ime pa je Brieh; Skale — iz kamenja; Pernel — iz imen Peter; Arbida iz Arbide ali robide; Zverinar — iz besede zverina; Hlodič — iz hloda; Garmek iz besede grm; Ceplešišča pomeni čez platišča; Oblica — oblica; Kosica — kozica; Marsin — mraz in kraj postavljen na mraz; Oballa — Obala iz položnega kraja; Zorza — zora, proti vzhodu obrnjen kraj.

Večina naših krajevnih imen ima prav domači izvor. V njih tičijo slovenski pomeni in izrazi vzeti po zemljepisnih oblikah, rastlinah in po ljudeh. Tako dokazuje tudi toponomastika ali krajevno imenoslovje, da so na tem koščku zemlje že zdavnaj prebivali naši dedje.

---

*Oj daleč je
moj dragi dom,
pozdravi ga,
večerni zvon.*

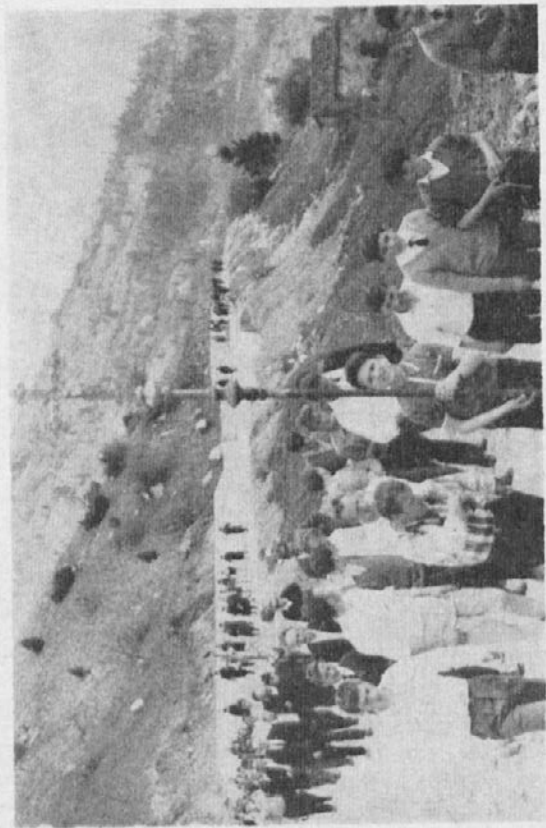
*Pozdravi ga
in mu povej,
do zvest mu bom
kakor doslej.*

Prosimo in slavimo Ga v vseh jezikih !

Zelo žalostno je, da se v krajih pod Matajurjem ne praznijo samo hiše, da so prazne šolske sobe, da se zapirajo otroški vrtci da bujno raste grmovje po stezah in da so prazne in puste planine po hribih brez matajurskih cik, toda še bolj človeka pretresa, da se praznijo božji hrami — domače farne cerkve, da so sploh zaprte podružnice in da teče dež skozi strehe petsto let starih tridesetih cerkvic, da voda in plesen uničujeta »zlate« oltarje.

Še huje pa je, da se zapirajo župnije, ki so bile komaj leta 1956 ustanovljene v veliko veselje naših slovenskih vernikov po vseh dolinah okoli Nadiže, da bi božje ime in slava svetnikov odmevali v materinem slovenskem jeziku vernikov po vseh milih in lepih dolinicah, hribčkih in vrhovih naše preljube domačije Beneške Slovenije.

Najbolj nas je pretreslo, da ni več župnije sv. Antona Padovanskega pod Landarsko jamo v lepem kotičku Nadiže v Lazah,

Procesija sv. Marka na Matajurju

kjer spi večno spanje veliki tihi in skromni naš gospod Anton Cuffolo, ki nas je kregal in ljubil in ki se je gnal z vso dušo za naš slovenski jezik na prižnici, pred oltarjem, pri petju v cerkvi, pri sveti spovedi in še ob zadnji uri pri slovesu s tega sveta.

Malo bolj gor po dolini na oni strani je tudi ugasnila župnija sv. Zenona v Ruoncu in je ostalo brez dušnega pastirja 15 malih ruonških vasic. Kakšno žalostinko, kakšen requiem bi zapel njen pesnik Peter Podreka, ko bi slišal, da slovenski materini jezik ne dobi več »zavetja v cerkvi«, kot je pel pred sto leti, da je zaprto župnišče, da ni več nobenega gospoda.

Prav na koncu Nadiške doline je končala kratka zgodovinska pot župnije svete Device Marije polne milosti v Črnem vrhu, 700 metrov visoko med redkimi vaščani, ki so še ostali doma.

Zaprta so se tudi vrata župnijskih uradov in župnijskih farovžev okoli Sv. Lenarta. Ugasnila je župnija v Kozici, ki jo varuje sv. Egidij. Rečica Kozica žubori mimo zapuščenih hiš in zapeleveljenega polja, a zvonček kliče le še redke farane k molitvi.

Ni več župnije niti v prelepem Topolo-

Gospod Cuffolo ob 25-letnici maševanja

vem, kjer sv. Arhangel Mihael brani čredo hiš pred vsem hudim.

Našteli smo samo nekaj župnij iz Nadiških dolin, kjer ni več župnikov, ker je premalo ljudi ostalo še doma. Ob duhovnika je prišlo tudi nekaj župnij v zahodni Beneški Sloveniji. V Reziji se pa še držijo v vseh treh rezijanskih župnijah: na Ravenci, v Solbici in Osojanih. Bojimo se pa, da bo v letu 1970 še kakšno župnišče zaprto, ker ne bo dovolj ljudi. Pa tudi v tistih župnijah, ki še imajo svoje župnike, ni vse tako v redu, kakor želi sveti oče in kakor je bilo sklenjeno na koncilu. Nadškofijska kurija v Vidmu je lani sprevidela, da je treba opravljati verske pobožnosti, sveto mašo in pridiže v slovenskem materinem jeziku vernikov. Postrgali so stari kvas predsodkov iz let pred koncilom in so rekli: tam kjer verniki hočejo imeti svoj domači jezik, naj bo slovenski materini jezik povsod in pri vseh opraviilih v cerkvi. Kako naj si pa preprosti verniki želijo, da naj bo njihov materini jezik v cerkvi, ko pa so jim sto let ubijali v glavo, da je ta jezik zanič, da je samo italijanski imeniten, da se samo z italijanskim jezikom zveličajo! Kako naj se vsi tisti fur-lanski in italijanski duhovniki po duhovni-

jah Beneške Slovenije odločijo za slovenski materini jezik vernikov v cerkvi, če ga sami ne znajo ali zelo slabo? Ko so po sklepu koncila odpravili latinski jezik v cerkvi v celi Italiji, so tudi stari duhovniki in verniki žalovali za latinskim jezikom, ki so ga bili bolj navajeni, tudi če ga niso razumeli. Toda vse škofijske kurije po vsej Italiji so se potrudile, da se je zaslišal po vseh cerkvah jezik italijanskih vernikov. Zdaj občutijo vsi, kako modra in v duhu Kristusovega nauka je skrb svete stolice za jezik vernikov v cerkvi. Videmska kurija je zato pametno ubogala svetega očeta in vpeljala po vseh cerkvah videmske dijeceze, kjer so verniki italijanskega materinega jezika, italijanski jezik. Latinskega jezika za vernike ni več. Prepričali so vernike, da je pri sveti maši le boljši materini italijanski jezik, ki bolj tesno poveže duše vernikov z Bogom. Kar je napravila videmska nadškofija glede italijanskega materinega jezika vernikov, mora napraviti tudi v duhovnijah s slovenskim materinim jezikom. Tudi beneški Slovenci naj bodo deležni milosti svojega jezika. Saj kurija dobro ve, da je tudi slovenski jezik vernikov vreden oltarja. Lepo naj razloži duhovnikom in vernikom, da je njihov sloven-

ski jezik prav tako jezik, ki se z njim še lažje zveličajo njihove duše. Zato upajo, da bo videmska nadškofija vse ukrenila, da bodo vsi dušni pastirji po Beneški Sloveniji končno le izpolnili željo svetega očeta in da bo izpred vseh oltarjev duhovnij s slovenskim materinim jezikom donela v njihovem jeziku, slava Bogu na višavah!

MOJ DOM

*Le išči si sreče, prijatelj, drugej,
al' misliš dobiti na tujem jo kdej?
Veliko marsikteri je hodil po svet',
nazadnje prot' domu se vrnil je spet.*

*Glej, rož'ce domače najlepše cveto
in ptički domači najlepše pojo;
prijatli domači so mil'ga srca,
ljubezen, zvestoba le biva doma.*

*Doma preživeti si dneve želim,
umreti se tudi doma ne bojim,
v domači gomili se spava sladkò,
mi bratci, sestrice rahljajo zemljò.*

ANDREJ PRAPROTNİK

DOMACE PRIPOVEDKE

JAKOP SNUBI KATINCO

Po naši Benečiji, ne vem ali je bilo tudi drugod tako, v preteklih časih, petdeset let od tod, ni bilo današnje navade, da so fantje hodili v vas, snubit v hišo od čeče, na soboto in na nedeljo. Pozno v noči so hodili snubit na okna od kamric, kjer so dekleta spale. Za priti do okna so rabili ali lojtra ali kakšen rogljasti hlod, po katerem so plezali.

Če je to bilo dopadljivo, kadar je bilo lepo vreme in toplota, je bilo nadležno in škodljivo, kadar je deževalo in pozimi, ko je bilo mraz.

Fantje, posebno če so se med sabo prepirali za isto dekle, so eden drugemu nevarno nagajali, ker so se gledali vreči z lojtri ali s hloda. Zato so se fantje pomenili, da ko je edan snubil na oknu, so drugi vahtali na voglih hiše, da ne pride kakšen nasprotnik ali nagajavec.

Fajmošter pre Jožef, ki je imel služabnico svojo sestro Emilijo že naprej v letih, je bil povabil u faruš, iz rojstne in oddaljene

svoje vasi, v pomoč svojo nečakinjo Katinco, fajn dekle, mlado in lepo, belo in rdečo ko mleko in kri. Seveda mnogim fantom v vasi so se sline cedile po nji, pa nobeden se ni upal priti do nje in na okno hoditi jo snubit, ker so lepo poznali strogost pre Jožefa.

Jakop, pogumen fant, tudi on se je zaljubil v Katinco, in ker ljubezen do nje je bila prevelika, je premagal strah in vsako soboto in nedeljo zvečer, jo hodil snubit na okno, kjer ga je ona, nežno in ljubeznivo pričakovala.

Po naših malih vaseh se kar hitro vse zve. Tako, četudi je Jakop skrivno hodil do Katince, so vsi v fari šepetali, posebno ženi-ce, in novica je prišla tudi do uh pre Jožefa. Za res povedati, je bilo že no malo časa, ko je pre Jožef začel nekaj sumničiti, ker je zapazil, da na nedeljo in na ponedeljek zjutraj Katinca težko ustaja in ves dan zeha. Tudi v vrtu, pod oknom Katincine kamrice, je bilo vse poteptano. Tako, na eno sobotno večer, pokliče pre Jožef Katinco v pisarno in jo kar ostro napade: »Draga nečakinja, te nisem poklical v faruš, da prideš snubiti in noči zapravljati s fantom, pa de boš pripomagala tvoji teti, ki je stara. In

tudi jaz nimam časa in volje biti za varuha tvoje poštenosti.« Katinca se je prestrašila in jokajoč začela tajiti, da ni res, da fantje prihajajo k nji ponoči, in da je vse samo blebetanje in žlabudranje bab nevoščljivih njene lepote in poštenosti.

Pre Jožef se potolaži in mirno reče Katinici: »Verujem na to, kar mi praviš, pa nocoj bova zamenjala kamro. Ti pojdeš spat v mojo, jaz pa v tvojo.«

Katinici je zamrznilo srce, pa se ni upala postaviti se stricu fajmoštru. Okoli enajste ure, ko pre Jožef se je lepo zagrel pod odejo v postelji, zasliši trkati na okenske šipe in napol glasno vabilo: »Katinca, vstani, sem tukaj, tvoj Jakop. Kako da nocoj si v postelji in me ne čakaš pri oknu? Kaj si ki obolela ali mi zamerila? Vstani, ne boj se, noč je črna ko pekel, ker se napravlja burja, in nobeden nas ne bo videl. Tudi tvoj stric fajmošter je že zaspal, saj ni več luči v njegovi kamri. Vstani, kaj čakaš, ne vidim trenutka, da te poljubim, Katinca, ljubezen moja!«

Pre Jožef rahlo in tiho vstane iz postelje, se približa k oknu in odpre šipe. Jakop, v črni temi, kar hitro stegne roke in začne ljubkovati lice pre Jožefa, misleč, da je Ka-

tinca, pa začuti kaj kosmatega in reče: »Kako, da ti je zrasla brada, Katinca, saj tvoja lica so bila vedno mehka.« Potem stegne roke v nedra in začne tipati, pa najde kaj praznega. Ves začuden zagodrnja: »Zlunka! Kaj se je zgodilo, Katinca, tudi nedra si zgubila in lica imaš kosmata.« V tistem trenutku se je zabliskalo in v živi luči Jakop zagleda razježen obraz fajmoštra pre Jožefa in zaslíši njegov bobneči glas kot grom za goro: »Bejži, no, ti si zgubil pamet, Jakop, in imaš kosmato vest, ker hodiš ponoči motit dekleta in poskušat njih poštenost.« Kakor da bi bile usahnile, so moči zapustile Jakopa, ki je padel z okna kot žakelj pepela.

Drugi dan zjutraj na nedeljo je Katinca bila že na poti proti oddaljenemu rojstnemu domu, s kovčkom v roki in z domotožjem v srcu, medtem ko je zvonilo k prvi maši in je jutranja zarja barvala vrh gorovja nad vasjo.

JAKOP IN KOZA

Miha, ki ni bil utekel, kadar je bil kobarški polom, v času vojne petnajstega leta, je bil učen mož in Nemci so ga postavili za župana v vasi.

Nemci so bili pobrali po vaseh vse, kar

je bilo dobrega: sirak, pšenico, špeh, salame in vso živino. Jakopu so bili pustili samo eno kozo, ki je imela dolgo in belo brado. Mleko tiste koze, kostanj in kakšen krompir je bilo vse, kar je Jakop imel, da ne umre za lakoto.

En večer, ko je bil Jakop komaj zavrel mleko, vidi priti v hišo, vsega zaspanega Miho, ki mu reče: »Glej, Jakop, nemška komandatura mi je zaukazala, da napravim štetje tudi od ovci in kozi. Boš videl, da bodo zahtevali tudi tvojo kozo. Skrij jo in je ne vozi več na pašo. Jaz bom medtem poskrbel za potrdilo, da je koza krepala.«

Tako je Jakop spravil kozo iz štale v klet, da bo v bolj varnem prostoru. Malo dni potem Miha reče Jakopu: »Jutri bodo Nemci napravili preiskavo vseh štal.«

»Naj bo — odgovori Jakop — saj moja kozo je v kleti.«

»Ja, — reče Miha — ti veš, da Nemci bodo pregledali vse prostore, štale in tudi hiše?«

»Kaj imam napraviti?« vpraša Jakop.

»Ti in kozo morata iti v posteljo!«

»Kaj si rekel? — odgovori Jakop. — Jaz, ki se nisem oženil, bi moral iti spat z eno kozo? Ali se motiš? To se nikdar ne zgodi!«

Miha mu reče: »Kaj ti morem, Jakop.

Ali se ne spomniš, da smo napravili potrdilo, da je koza krepala? Če nam jo Nemci najdejo živo, nas za resnico ustrelijo kakor izdajavce nemškega cesarstva.«

Miha in Jakop vzameta kozo, ki se je zvijala kot črv, ji zvežeta na križ noge, ji deneta na glavo črn robec in ga zavežeta pod brado, tako da skrijeta belo in dolgo brado in uha in jo položita v posteljo. Potem gre tudi Jakop k nji v posteljo, ves razburjen in jezen. Malo potem se odprejo vrata kamere in dva nemška vojaka prideta noter in za njima tudi Miha ves zastrašen.

Jakop, bled kot smrt zaradi strahu tudi on, drži kozo objeto za vrat. Pod rjuho je bil Jakop ves moker, ker je bila koza naredila, kar se naredi, kadar se je v strahu in se ima potrebo.

»Ali je tisti gospodar? — vpraša Nmec.

»Javol, komandir, — reče Miha — je bolan, ga je zadela kolera.«

In tista? — vpraša Nmec, in s prstom pokaže na kozo.

»Tista, gospod ko... ko... komandir, je njegova žena: bolna tudi ona.«

»Teuffel, (zlodi jo nes), kako je grda! — zakliče nemški komandir, se obrne in gre hitro skozi vrata.

Tri legende iz Karnahte

Poleti sem snemal ljudske pesmi po vseh zgornje Karnajske doline. V Viškorši sem slišal te tri legende, ki jih tu objavljam le toliko preurejene, kolikor so bila nekatera mesta na magnetofonskem traku nerazumljiva ali kolikor je bilo treba odpraviti odvečna ponavljanja.

Pavle Merku

SVETI PJERI AN ČELE

Buoh an sveti Pjeri so hodili u wáso, te u wáse ta san, predičoć an právoć van-géle. Te bo tuo od Gomóre an Soóme, te bo póuno rečí. Buoh e wse posúw zduole, e poslaw striele. A sveti Pjeri mu je dejaw Bóu: »Zakaj ste sówse porúw, te bo še ti, ki so viervali tu Was an tu Bóa. Ste stóru árdo!«

»E, Pjeri, Pjeri« e djaw Buoh, »ti znaš ti kaj« e djaw, »ben, pójmo, pójmo!« An hodíi. Zat su šli u drúo was. Tle e Buoh vídu dan uw čel. E djaw: »Pjeri, or zamé« e djaw »an loží u miedra!« Alora Pjeri bóu

Bóa, wzew or an luožu nuotre u miedra. A hodíli, hodili. A Sanpjeri na naá píčila, a on, zakáj néa e ba píčila, bi wse pomúskow.

Opombe :

u wáso = po vaseh
ta san = sem pa tja
e posúw = je posul
Bóu = Bogu
or = gor
zamá = vzemi
miedra = nedrija
bóu = je ubogal
Bóa = Boga
na = ena
naá = njega
néa = njega
ba = bila
pomúskow = zmečkal

SVETI PJERI AN PODKOW

Buoh an svieti Pjeri su partíle u ruomíne. A su mieli jité *a Castelmonte* an zat ée w Oríco. A kar su páršli dow Čéneto, od Čente ée w Nieme, so obriedli dan podkú. Alora Buh e dejáw svétemu Pjérinu, e dejáw: »Pjeri« e dejáw, »pobarí« e dejáw »to podków!«

Pjeri e djaw: »*Cosa vuoi*, dan podków ulačíte šinjé za námi, mámo rátow riehi za ulačíte nagá i zeliez!«

Buh o se obarnúw, pobráw to podków. Anta so šli taw Čuát uméz Fójdo će viš ta fiz ćew Čoudád. Tu Čoudáde obriedu dnéa, k'ó te stáre zeliéza kupúa, e pródow te podkúw. An e jému paláko, ta od désat *centesimi*. A zat pried ku partíte wuz Čoudáda e uzew dwa kila čariešenj. An e simpre bi in téšte Buoh, a Pjeri tazad, šest-sédan metre e hodú čuótoć za njíen. A Buoh e púščow dow dnu po bot te čariešnje, fin ke so paršlé a *Castelmonte*. A fin ke e pústu to zádno čariešnja, Buoh e se obarnú e mu djaw: »Pjeri, nisi tou se plejáte za podków, a injelé« e djaw »t'viš kéjkrat si se zbasów za to podkúw, a s' vídu k'jkràt si se zbasów za dwa kila čariešenj!«

Opombe :

su partíle u ruomíne = sta odšla na romanje
jité = iti

Oríca = Goríca

obriedli = sta našla

šinjé = še

mámo rátow riehi za ulačíte nagá iz zeliéz = bova
postala...? ..., ko bova vlačila kos železa

dnéa = enega

paláka = denar

wuz = ven iz

e bi in tešte = je bil spredaj

dnu po bot = po eno
plejáte = vpogniti
injelé = zdaj
t'viš = ti vidiš
zbasów, zbasow = vpognil

ZLUODEJ AN DRINAWNICA

Zluodej an sveta Marija su se obrietli kop. Alore te bo febrárja. An zat e dejála sveta Marija: »Kuo češ ti jésti te párvi?« A on e kazaw drinávnice. »Bon« e djála »a ja ćun čariešnjo.« Sveta Marija na e zbrála čariešnjo, a on drináwnico. Tuo to florí febrárja, a čariešnja na napravja fiori avríla, mája. A zat zluodej, kar e vídu, ke čariešnje so be pried ku drináwnice, e šow wun e razkrázu, ke ni maj več ráwno, ke to drieno krívo simpre rasté.

Opombe :

su se obrietli kop = sta se srečala
ja ćun = jaz bom
na e zbrala = je zbrala
so be = so bile
e razkrazu = je stolkel
maj = nikoli
simpre = vedno

Dren je prvo drevo v karnajski dolini, ki cveti, in zadnje, ki obrodi. Zato si je zlodej, ko je februarja videl, da dren cveti, izbral to drevo, prepričan, da bo prvi tudi užival sad. Marija si je izbrala črešnjo, ki cveti aprila, maja, a je že junija požela sad. Zato je bil zlodej razočaran in se je znesel nad drenom, ki od tedaj vedno krivo raste. Lepa aitiološka legenda, ki jo je pripovedovavec povedal nekoliko neurejeno. Vendar nisem hotel odstopiti od sloga ljudskega pripovedovavca, razen s tem, da sem odpravil ponovitve in nekaj »ocvirkov«. Sam pripovedovavec mi je rekel: To sem vse slišal od starca, razen »ocvirkov«, ki so moji.

Zemlja, na kateri si se rodil. To je naša edina neskaljena prijateljica. Vedno ti kaže en in isti obraz in zvesta ti ostane, če jo tolikrat zatajiš.

IVAN TAVCAR

Jezik je sveta lastnina narodov. Ko je izgubljeno vse, se zavest lastnega obstoja in zaklad najdražjih spominov osredotoči v jeziku.

G. MAZZINI

*Zatrli ste vse, ne zatrete klica,
ki ga ima za svojo mater dete,
in pesmi ne, ki v naših bojih pete
nam vnemajo plamen srca in lica.*

AL. GRADNIK

Radi bi prišli, a ne morejo še

Furlanski preučevalci izseljevanja v videmski pokrajini, tako na primer profesor Franc Musoni, dr. Pier Mattioni in še razni drugi trdijo dve stvari:

1. Beneški Slovenci so zelo navezani na svojo zemljo, na svoje doline. Neradi se ločijo od njih in gredo v tujino. Zato so se začeli kasneje izseljevati kot Furlani in v manjši meri.

2. Beneški Slovenci na delu v emigraciji mislijo na svoj dom in ne marajo popolnoma pretrgati zveze s svojo domačijo. Zato ne marajo, da bi jih izbrisali iz matičnih registrov na občini, če so že več let v tujini. Zelo dolgo traja, preden se kak beneški Slovenec odloči, da zaprosi za tuje državljanstvo v Franciji, Belgiji, Nemčiji ali drugod.

To je držalo dolga desetletja. Zdaj, v zadnjih letih, se zdi, kakor da se je plaz utrgal; zdaj tudi iz naših slovenskih krajev v Beneški Sloveniji vse hiti, moški in ženske, poročeni in neporočeni, pobi pred vojaško

službo in po njej, da čimprej gredo v emigracijo v Nemčijo, Švico ali kamorkoli v tujino.

Kot Furlani se naši ljudje niti preveč ne ženejo, da bi dobili delo doma v videmski provinci na primer v Manzanu ali Pordenonu. Hočejo kar brž v severne evropske države, kamor jih vlečejo večje plače.

Pač pa drži še vedno, da so zelo navezani na svoje vasi. In kadar le morejo prihitijo domov, kjer so veseli in zadovoljni. Razgrajajo in se veselijo. Skoro nimajo časa niti spati, da bi bolj uživali petje, ples in zabave v krogu prijateljev in sorodnikov.

Še zmerom se naši ljudje zelo obotavljajo, da bi zaprosili za tuje državljanstvo.

Vsakikrat ko se vrnejo, sprašujejo ali kaj kaže, da bi dobili kako dobro plačano delo. Razočarani so, ker vidijo, da še nič ne kaže, da bi se mogli doma ustaviti in zaposliti.

Prepričani smo, da bo dežela počasi nekaj izboljšala, da bo napravila ceste za turizem gor na Matajur, mogoče bo napravila nekaj tudi za turizem v Reziji in za obiskovanje jam v Zavrhu pri Brdu. Zraslo bo nekaj dobrih restavracij in še kakšen majhen

hotel. To bo pa vse. Živelo bo od tega morda sto ljudi, ne pa tisoči, ki morajo hoditi v emigracijo.

Zda jimamo tri velike zadružne hleve v naših krajih, dobili bomo še kakšnega. Od tega bo živelo nekaj ljudi. Toda spet moramo povedati, da od tega ne morejo živeti ne tisoči naših moških in ne tisoči naših žensk. Tisti, ki so šli delat v emigracijo v Italijo in v Nemčijo se ne bodo več vrnili, da bi delali doma kot kmetje.

Pač pa bo še zmerom v vsaki vasi, kjer je dobra zemlja, ostal kakšen kmet, ki bo imel moderen hlev, kosilnico in druge kmečke stroje.

Marsikateri naš človek se bo na stara leta, ko prisluži penzijo, vrnil domov in bo nekaj malega delal na zemlji, a ne preveč.

Tudi marsikateri naš študirani človek se bo rad vrnil domov; kak star duhovnik je zmerom rad na stara leta doma in tudi kakšen drugi gospod.

Kdaj bi se pa naši ljudje radi vrnili domov, kako bi moralo biti pri nas, da bi prišli?

Pridejo vsi, če začne kakšna vojska, cesar nas Bog obvari!

Prišli bi tudi radi, če bi postavili pri nas ali v Čedadu ali kje drugod veliko industrijo, ki bi plačevala ljudi dobro, pa četudi ne tako imenitno kot v Nemčiji. Kakor so zdaj plače na delu v Čedadu, Vidmu, Manzanu, na tako vabo ne bi prišli vsi tisoči emigrantov, le tu pa tam kakšen, ki živi v dosti slabših razmerah.

Trajalo bo še leto ali dve najmanj, da bomo videli, kako bo delala industrijska cونا v Čedadu in kako bo plačevala.

Zdaj ob začetku novega leta 1970 pa še prav nič ne kaže, da bi se odprla kaka vrata za izseljence iz Beneške Slovenije.

Starinska cerkev sv. Mihaela na Pečnji

O domovini

S počasnimi, utrujenimi koraki je stopil na prižnico župnik, mojhen mož, upognjen po številu let, po delu in trpljenju. Z dolgim, zamišljenim pogledom je pregledal množice doli po cerkvi, kakor bi vprašal, so li zbrani vsi, ki jim namerava dones govoriti.

Pričel je. Govoril je z mehkim, rahlo drhtečim glasom, ki se mu je poznalo, da je že mnogo rotil v ljubezni, v usmiljenju in v srčnem strahu, prosil že mnogo v življenju, a bil uslišan redkokdaj. Zato je zvenela iz njega tiha, napol skrita žalost.

Govoril je o domovini, ki jo misli zapustiti ob novem letu spet lepo število župljanov, cvet fare, mladina, ki je rastle pred njegovimi očmi, pod njegovim skrbečim vodstvom. O domovini, ki res ni bogata premoženja, a je bogata ljubezni, neusahljiva v spominih, blagih, blažečih, najslajših. In tej domovini, ki jih je rodila in vzgojila, tej domovini, ljubezni polni, jemljejo svojo mla-

do moč in jo neso na trg, v tujino na prodaj. A tujina je brez ljubezni in brez sočutja: izpije jim kipečo moč, utrga cvetje njihove mladosti in jih pošlje domovini nazaj, pred časom oslabele, v življenju pomladi, v prvem poletju ovenele.

MESKO

MATERIN JEZIK

Kar je oče prejel od svojih staršev do-brega, mora zapustiti svojemu sinu in kar se je mati od svoje matere naučila hvale-vrednega, bo tudi svoji hčeri zapustila. Ma-terin jezik je najdražja dota, ki smo jo do-bili od svojih staršev; skrbno smo ga dolžni ohraniti, olepšati in svojim mlajšim zapu-stiti. Človeški jezik je talent, katerega nam je izročil Gospod nebes in zemlje. Kdor svoj materin slovenski jezik pozabi, malopridno svoj talent zakoplje. Bog bo nekoč terjal in vsi zaničevalci svojega poštenega jezika bo-do potisnjeni v zunanjo temo. Oj, ljubi, lepi in pošteni slovenski materin jezik, s katerim sem prvič klical ljubeznivo mamó in dobre-

ga očeta, v katerem me je mati učila Boga spoznavati, v katerem sem prvič svojega Stvarnika častil, — tebe hočem hvaležno spoštovati in ohraniti kakor najdražji spomin svojih rajnih staršev, za tvojo čast in lepoto hočem po pameti skrbeti, kolikor morem, v slovenskem jeziku hočem do svoje poslednje ure najrajši Boga hvaliti; v slovenskem jeziku hočem svoje ljube brate in sestre najrajši učiti in želim, da bi bila slovenska tudi moja zadnja beseda, kakor je bila slovenska moja prva beseda.

ANTON M. SLOMSEK

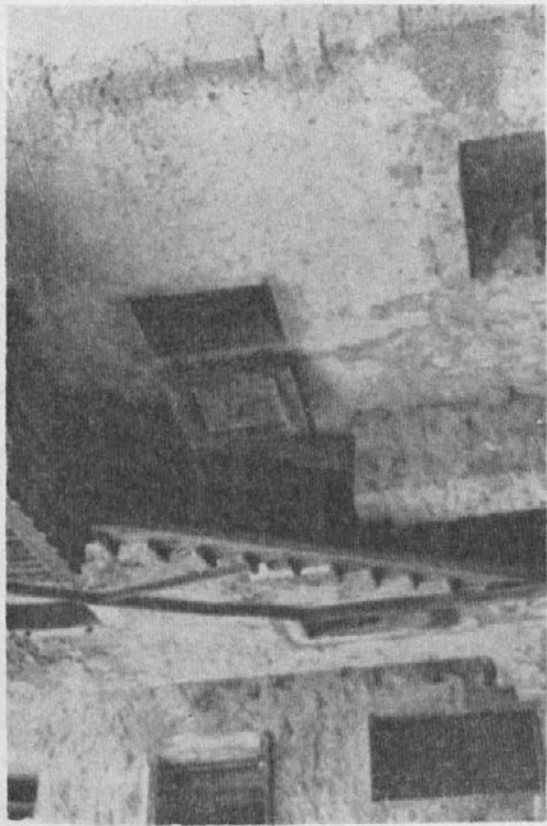

...naš rod si bil je ustvaril
sen o domu zlat.

In sam Bog je nanj udaril
sonce, svoj pečat.

O. ŽUPANČIČ

Rodna biša Ivana Trinka

Procesija sv. Marka

Boter petelin in njegova zgodba

Beneškoslovenska ljudska pravljica »*Boter petelin in njegova zgodba*«, ki jo je v Trinkovem zapisu objavila leta 1952 slovenska založba Mladinska knjiga v Ljubljani z lepimi ilustracijami Janeza Trpina kot slikanico za cicibane, in to v nakladi 5000 izvodov, je leta 1968 doživela ukrajinski prevod.

Pravljico je — ne da bi posebej bilo navedeno, da je to Trinkov zapis — prevedel znani ukrajinski slavist Vill' Grimič. Ta je pred leti že objavil nekaj prevodov iz slovenščine; tako posamezne pesmi Prešerna, Aškerca in Župančiča. Pred kratkim pa je izšel tudi njegov prevod Ingoličevega romana *Na splavih*. Knjižica ima v ukrajiniščini naslov »Kumasik pivnik ta jogo družici«, ilustrirala sta jo Olena Paslavs'ka in Mihajlo Nazarov. Izdala jo je založba »Veselka« v Kijevu, tiskala pa »Drukooffsetna fabrika "Atlas"« v Lvovu. Drobna brošurica šteje 12 strani z ovitkom vred in ima format 13,7x10,5 cm. Njena cena je 3 kopejke. Najvažnejše pa je, da je izšla v ogromni na-

**КУМАСИК
ПІВНИК
ТА ЙОГО ДРУЗІ**

kladi 300.000 izvodov! Takšne številke po vsej verjetnosti ni doživela nobena slovenska knjiga v prevodu. Kakor vse knjige, ki so tiskane v SSSR, vendar ne v ruščini, ima tudi ta dodan prevod naslova v ruščino »Kumanek petušok i ego družja«.

Vsi ljubitelji Trinka in njegovega dela smo te knjižice izredno veseli, saj je prišla kot nekako posmrtno priznanje Trinku za vse njegovo delo, ki ga je opravil na polju prevajanja in proučevanja slovanskih slovstev.

MARIJAN BRECELJ

Berači v nekdanjih časih

Iz šestdesetnega letnega spomina imam pred očmi živo podobo beneških revežev preteklih časov. Dan za dnevom, iz vasi do vasi, od vrat do vrat so hodili številni berači prosit *bogo ime* ali v božjem imenu, pomoč. Berači so bili otroci, ženske in tudi moški iz najbolj revnih beneških družin. Te osebe so bile mnogokrat napol slepe, gluhe, hrome, z eno besedo, nesposobne za delo. Tiste čase ni bilo nobene socialne podpore; reveži so si morali pomagati z miloščino. Revne matere so morale za vzrejo številnih otrok, zapuščeni stari možje za preskrbo življenja, iskati pomoči od hiše do hiše. Navadno so se ustavili na pragu,

se glasno prekrižali in molili za žive in mrtve obiskane družine. Hišni otroci so vedno bili prvi pri beraču. Dobre mame so odprle vintulo, s hlodavo skledico so zajele moko, in tekle na prag ter vsule dar v beračevo vrečo. Še zdaj se spominjam, kako so bile hvaležne ponižne oči »petjača«, kake tople prošnje in prijetne besede so izhajale iz njegovega srca za žive in mrtve dobrotnike.

Ko se je bližala noč je berač obiskal bolj radodarne in premožne hiše in tam ostal, kakor ptič na veji. Sprejemati pod streho popotnika je bila stara navada, globoko ukoreninjena pri vseh beneških ljudeh. Vse hiše so imele za sveto dolžnost sprejemati berače.

Ko pomislim na te navade, mi prihaja pred oči moja dobra mamica, ki je radodarno pripravila večerjo tudi beraču in kako veselo. Ob svetih praznikih je podarila štruklje, najboljšo jed tistih časov in tistih svetih noči tudi beraču. V zimi, ko je zunaj pihal veter, ko je metel sneg in se je zbirala k ognjišču vsa družina, je tudi berač dobil zavetje v gorkih, zakajenih hišah beneških vasi. Pri preprostih družinah se je vnelo mirno razgovarjanje in tam je tudi berač prišel do besede. Po molitvi rožnega venca, ga je gospodar povabil k počitku, prižgal luč na olje ali petrolejko in je popotnega reveža spremil v zimskem času v hlev, poleti pa na senik. Še mu je priporočal, naj ne kadí, mu voščil lahko noč in ga pustil z Bogom.

Ti živi spomini preteklih časov mi zdaj potrjujejo globoko gostoljubnost Beneških Slovencev.

Možnosti za razvoj Beneške Slovenije

Miselnost in zelo razširjeno prepričanje, da bodo možnosti, ki jih imajo za povečanje delovnih mest industrija, sodobno kmetijstvo, turizem in obrništvo, že same po sebi prispevale k oživitvi Beneške Slovenije, sta močno poenostavljeni. Pozablja se — in to je druga plat medalje — na vprašanje, kako nuditi ljudem in posebno mladini okolje, v katerem se ne bo čutila odrezana od sodobnega sveta. Poskusi, da bi oživeli tudi okraje, v katerih ni pogojev za nekoliko raznovrstnejše socialno okolje, bodo zelo verjetno že vnaprej obsojeni na propad.

KAJ NAREDITI ZA RAZVOJ BENEŠKE SLOVENIJE

Ugotovitev, da so hribovski kraji v razkroju in da bo treba za njihovo oživitev narediti kaj več, kot samo poskrbeti za postavitev industrijskih obratov in razviti ostale gospodarske dejavnosti, je treba razumeti v tem okviru samo kot vzpodbudo za preciznejšo opredelitev problemov in vprašanj v zvezi z Beneško Slovenijo. Poglejmo zdaj, kakšne možnosti razvoja imajo posamezne gospodarske dejavnosti. Kmetijstvo je tradicio-

nalna dejavnost teh krajev. Zato je treba skrbeti, da ne bo še nadalje propadalo, kar pomeni, da bo treba kmetijstvo postaviti na drugačne temelje. Nekdaj je tu uspevalo sirarstvo, ki pa ga bo lahko ponovno razviti le v sodobno urejenih planinah. Bodoče kmetijstvo bo specializirano. Ker pa ne bo moglo samo nuditi dovolj dela, ga bo treba povezati z novimi dopolnilnimi dejavnostmi in sicer s turizmom in obrništvom. Predpogoj za doseg tega cilja pa je priprava podrobnega načrta za razvoj kmetijstva. To nalogo je dežela poverila Deželni ustanovi za razvoj kmetijstva.

PREUSTROJ KMETIJSTVA

Kmetije, ki so nekoč slonele na naturalnem gospodarjenju, katerih proizvodnja se je omejevala na preživljanje družinskih članov, bodo morale upoštevati potrebe tržišča. Obdelovalne zemlje je malo, več je pašnikov in planin; vsa druga zemljišča pa tvorita gozd in nerodovitna zemlja. Osnovna značilnost pridelovanja je velika pestrost, vendar je ob neznatnem deležu rudninskih gnojil in velike razdrobljenosti zemljišč proizvodnost nizka. Ob taki strukturi je možno več pozornosti posvetiti le živinoreji. Zaradi oddaljenosti nabiralskih centrov za mleko, nizke produktivnosti in slabih poti je potrebna preusmeritev v rejo pasemske živine. V ta namen pa bo treba povečati donosnost sedanjih njih in travnikov, treba bo nadalje izkoristiti vse razpoložljive kmetijske površine, da bo imela ži-

vina pozimi dovolj krme na razpolago. Poleti pa bi živino pošiljali v planine. Te so večinoma premajhne in jih bo treba razširiti, da bodo lahko sprejele več goveda. V razmerah, ki vladajo v Beneški Sloveniji, je edino reja plemenske živine donosna, toda tudi tako organizirana živinoreja ne more vsrkati dovolj delovne sile oziroma ne zadostuje za enakomerno izkoriščanje razpoložljive kmečke delovne sile skozi vse leto. Ni druge poti kot razviti turizem kot dopolnilno dejavnost. V poštev pride seveda tudi obrtništvo, ki je neposredno vezano na razmah turizma.

KMEČKI TURIZEM

Cedalje več ljudi ima več prostega časa in vedno več ljudi si zaradi potrebe po počitku in resničnem oddihu išče manjše kraje, ki nudijo mirnejše okolje. S turizmom pa je tudi več možnosti in priložnosti za prodajo povrtnine, sadja, mleka, sira in ostalih pridelkov. Predvsem pa naj bi kmetovalci pripravili svoje hiše za oddajanje sob turistom. Na žalost so sedanji kmetijski obrati zaradi neinformiranosti glede dnevnih prispevkov za popravilo kmečkih hiš oziroma odsotnosti družinskih poglavarjev neprimerni za oddajanje sob turistom. Deželna ustanova za razvoj kmetijstva bi morala pri pripravi področnega načrta, že zaradi tega dejstva poskrbeti za tesen stik s prebivalci teh krajev, da jih seznanijo z možnostmi, ki jih imajo kmetje, da si z deželnim prispevkom popravijo stanovanja ozi-

roma, da izkoristijo prispevke za popravilo in gradnjo hiš v turistične namene. Posredno s turizmom se odpirajo nove možnosti zaslužka s prodajo obrtniških izdelkov. Obrt je v odročnih krajih zaradi svojega individualnega značaja naravnost idealno sredstvo za zaposlitev odvečne delovne sile. Ni dvoma, da je kriza obrtništva mimo, kajti povsod po svetu ugotavljamo prepород obrtniške dejavnosti. Problem je edino v tem, ali bo obrtniška dejavnost prepuščena sami sebi ali pa bo res deležna pozornosti in direktnega stika s strani Deželne ustanove za obrtništvo.

KLASIFIKACIJA PLANIN

Katerikoli resen načrt glede prepороda in preustroja živinoreje je vezan na reorganizacijo planin. Deželno odborništvо za kmetijstvo, gozdarstvo in gorsko gošpodarstvo pripravlja oziroma zaključuje klasifikacijo planin, tistih torej, ki naj se ohranijo, ker so primerne za poletno pašo in predelovanje mleka in tistih, ki naj se pogozdijo, ker so pač neprimerne oziroma težko dostopne ali pa preveč oddaljene. Obenem se pripravlja načrt za izboljšanje planin in stanovanjskih razmer v stanovih za pastirja. Sodobna reja plemenske živine je nerazdružljivo povezana s planinami. Izboljšanje planin ter njihov ustreznі preustroj po načelu koncentracije goveda v večjih planinah in z izboljšanjem in povečanjem krme v nižjih predelih, naj bi v doglednem času napravilo iz te kmetijske panoge pri-

vlačno in donosno dejavnost. Omenili smo že, da bo v bodoče specializirano hribovsko kmetijstvo obenem komplementarno, torej vezano na neko drugo dejavnost, ki naj pomaga boljše izkoristiti obstoječo kmečko delovno silo ter predvsem povečati splošne kmetove dohodke. Turizem prihaja v poštev kot glavni uporabnik kmetijskih proizvodov. Kako že zdaj ljudje drugod v državi in po svetu iščejo sir iz planin in pa surovo maslo. Nekateri švicarske ter avstrijske planine imajo dobro urejeno prodajno mrežo za svoje proizvode in to celo v tujini. Ves sir planin deželnega območja, naj bi po priporočilih strokovnjakov imel iste lastnosti, postal bi naj torej tipičen za celotno področje, da bi bila možna tudi učinkovitejša propaganda pri potrošnikih.

RAZVOJ TURIZMA

Če je bilo doslej govora o družinskem oziroma kmečkem turizmu, to ne pomeni še, da nima Beneška Slovenija možnosti za razvoj intenzivne turistične dejavnosti. V ta namen so potrebna dobra smučišča, hoteli, poskrbeti pa je treba tudi za čim daljšo poletno sezono. Tudi tu je potrebna določena specializacija. Beneška Slovenija ne more nuditi veliko razvajenim gostom, lahko pa mnogo tistim, ki iščejo nekoliko cenejše, preprostejše in mirnejše okolje v lepi naravi. Nič ne de, če je to kmečko okolje. Ne pozabimo, da si je mnogo avstrijskih hribovskih vasi

znalo iz omenjenih potreb današnjega človeka ustvariti nove vire dohodkov. Današnjemu turizmu se ponujajo v bodočnosti še mnoge možnosti razvoja. Z malo dobre volje bi bilo mogoče organizirati tudi jahanje, lov ter ribolov, ki zelo privlačujejo goste. Dežela pa bi morala podpirati pobudo, da se postavi čim več sanatorijev, mladinskih hotelov in otroških kolonij prav v Beneški Sloveniji.

Tiste pa, ki s turizmom ne znajo kaj početi, ki se torej ne bi znali ali hoteli vključiti v novo dejavnost, bi utegnili zanimati gozdarstvo. Zdaj, ko je precej kmetijske površine opuščene, se poudarja povsod potreba po pogozdovanju, ki bi naj prinašalo dobiček in obenem zavarovalo tla pred erozijo. Toda gozdovi dobivajo z razmahom turizma povsod po svetu nov pomen in vlogo. Gozdovi postajajo področja za rekreacijo meščanov iz bližnjih velikih mest. V tem oziru bo treba zgraditi ceste in poti, poskrbeti za vzdrževanje, kar pomeni, da bo s to novo funkcijo gozdov prišlo do novih delovnih mest.

ZVEZA ZA RAZVOJ TURIZMA

Turizma, tudi kmečkega turizma, si prebivalci sami ne bodo mogli organizirati. Sobe in privlačen ambient pa tudi ne morejo sami od sebe pritegniti ljudi. Potrebna je premišljena in dolgotrajna propagandna akcija po časopisju, radiu, s plakati, razstavami, konferencami. Potrebno je torej vse tisto, kar dandanes

požene neko pobudo v tek. Nič manj kot za kmetijstvo je tudi na področju turistične dejavnosti potreben enoten načrt in skupen napor posameznikov, lokalnih in javnih ustanov.

Nedavno je prišlo do zelo vzpodbudne zveze za razvoj krajev ob Nadiži in pod Matajurjem. Zveza bo podpirala načrte za razvoj turizma in gospodarske dejavnosti v celotnem omenjenem področju. Združenje je ustanovljeno za dobo desetih let. Mislimo, da bi morala zveza stopiti takoj v stik z Deželno ustanovo za razvoj kmetijstva, z odborništvom za turizem, z Deželno ustanovo za obrtništvo, z Agrituristom in ostalimi ustanovami, da bi koordinirali posamezne razvojne načrte in ukrepe za turistično ovrednotenje in splošno oživitev Beneške Slovenije. Zveza naj bi skupaj z ostalimi ustanovami že sedaj začela akcijo za ponovno uvedbo skoraj že pozabljenih jedil, specialitet in proizvodov, organizirati posebne tečaje za obrtnike, za kmečke gospodinje, kuharice itd.

Tudi preproste metode lahko pomagajo vabiti ljudi. Slovenci bi morali, kot je bilo že večkrat poudarjeno, sami začeti zahajati tja, delati propagando pri prijateljih in znancih, organizirati otroške kolonije, pripraviti razstave (nekaj podobnega, kot sta storila s svojo videmsko razstavo Riccardo Toffoletti in arhitekt Nimis) itd.

Nedvomno je treba za razmah turizma pripraviti celoten ambient. Tudi metoda vabljenja turistov mora

vedeti, kaj želi doseči. Pripraviti je treba strukturno analizo in pregled delovne sile, da ne bi ponekod prišlo do konkurenčne namesto do dopolnilne dejavnosti, da ne bi razvijali intenzivnega turizma v kraju, ki ima dobre možnosti za kmetijsko dejavnost, ki bi kvečjemu potreboval turizem kot dopolnilno dejavnost. Kmečki turizem in intenzivni turizem ne pomenita iste stvari.

INDUSTRIJA

Pred leti se je mnogo pisalo o ustanovitvi industrijske cone v Čedadu. Od velikih upov je ostalo bore malo. 40 milijonov, ki so jih namenili za izgradnjo osnovnih infrastruktur, kot pravimo cestam in ostalim napravam, ki so potrebne za postavitve industrijskih obratov, je šlo za urbanizacijo čedadskih predmestij, skratka za ceste, kanalizacijo, razsvetljavo itd., ne pa za tiste infrastrukture, ki so potrebne industrijski coni. Slovenci iz okolice Nem, Ahtena, Fojde, Tajpane, Brd, Tarčenta imajo nekoliko možnosti za zaposlitve v industriji v Huminu. Nadiške doline pa v doglednem času ne bodo videle industrije.

Kakorkoli že, brez cest ne bo šlo. Podoba je, da se ni uresničila napoved, da se bo industrija pri iskanju delovne sile pomikala proti hribovskim področjem. Treba je še naprej računati z dejstvom, da bodo tisti, ki ne bodo našli zaposlitve v kmetijstvu, turizmu ali obrtništvu, iskali delo v že obstoječih industrijskih

središčih v ravnini. Če bodo ceste slabe, se bodo delavci prej ali slej za stalno nastanili v nižinskih ne-slovenskih krajih.

PODROČNI NAČRT

Rad bi se zdaj pomudil pri ukrepu, ki ga je sprejela deželna uprava in ga poverila Deželni ustanovi za razvoj kmetijstva z nalogo, da pripravi področni načrt tudi za kmetijstvo Beneške Slovenije. Namen področnih načrtov je, da ne vzamejo v pretres samo splošnega stanja v nekem področju, ampak da se soočajo z realnostjo tudi posameznih kmetijskih obratov, da proučijo problem delovne sile v kmetijstvu, preustroja in večje specializacije, da organizirajo vzorčne kmetije, ki bodo za zgled ostalim. Poseben pomen gre pripisovati stiku s kmetovalci. Sploh je glede pospeševalne službe velika vrzel ravno v Beneški Sloveniji. Deželna ustanova za razvoj kmetijstva naj bi torej napolnila tudi to vrzel. Omenjena ustanova ima torej težavno nalogo, posebno če pomislimo na neurejene lastniške razmere in razdrobljena kmetijska zemljišča. Pri svojem delu bi morala biti deležna podpore in sodelovanja tako s strani prebivalstva kot vseh odgovornih dejavnikov. Treba je tu naglasiti potrebo, da se ne bi tak področni načrt omejil samo na kmetijstvo, ker bi sicer ne zadostoval za globoke in dolgoročne strukturne ukrepe. Že poprej smo pokazali na nevarnost, da pride do konkurenčne dejav-

nosti namesto do dopolnilne. Sistematično raziskovanje mora zajeti tudi ostale gospodarske dejavnosti. Dosledno izpeljana strukturna analiza bo proučila tudi možnost postranskega, dopolnilnega zaslužka za kmečko prebivalstvo, določila lokacijo novih turističnih in obrtniških obratov, izpopolnila mrežo prometnih vezi itd.

Toda tudi tako raziskovanje ne more dati stoodstotnih receptov. Moramo si biti na jasnem, da je to samo sredstvo za odkrivanje razvojnih možnosti in zakonitosti ter podlaga za pravilno izbiro poznejših ukrepov. Podrobni načrt pa mora postati obenem tudi del obvezujočega deželnega okvirnega načrtovanja. Potrebna je torej tudi ustrezna politična volja.

MARIJAN BRECELJ

Tretji šopek neobjavljenih pisem msgr. Ivanu Trinku

V tem tretjem šopku iz Trinkove korespondence sem izbral nekaj takih kosov, v katerih se odraža Trinkova dejavnost na polju literature, slikarstva, glasbe pa tudi kak utrinek tistih čistih prijateljskih odnosov,

ki so ga vezali na njegove znance in prijatelje. Ni to gradivo popolno; še obstoje dopisi o Trinkovi udeležbi na slikarskih razstavah ali vabila, da bi se teh udeležil, vendar nam prav to prvo Govekarjevo pismo kaže, kako cenjen je bil Trinko tudi kot slikar, kako se je sam zavedal vrednosti tudi svoje likovne izpovedi in kako je tudi to resno jemal. Pri Trinku ni šlo pri tem le za nekaj — kakor danes pravimo — hobbi, marveč za čisto resno ukvarjanje z risarsko umetnostjo.

En dopis nam ga odkriva kot skladatelja. Tudi na tem polju je Trinko marsikaj ustvaril, deloma pa tudi kritično pisal, bodisi v slovenščini kakor tudi v italijanščini. Od ohranjenih glasbenih stvaritev pa ni bilo mogoče sklepati, kako se je Trinko z glasbenim ustvarjanjem ukvarjal tako resno, da je svoje proizvode pošiljal glasbenim revijam v objavo. Premrlovo pismo nam to razmerje prav lepo odkriva.

Dve pismi (Bežkovo in Funtkovo) nam odpirata vpogled na sodelovanje pri Ljubljanskem Zvonu. Kažeta, da so ga Zvonovi uredniki cenili, njegove spise, predvsem poezijo, prav radi objavljali, pa ga tudi za prozne sestavke prosili.

Kakor najbrž vsi pesniki na tem svetu, je tudi Trinko od časa do časa moral postati poeta ad hoc. No, ne smemo reči, da je bilo to na škodo njegovega ustvarjanja. Služilo mu je gotovo le za pobudo, ki ji je znal potem vdihniti tudi umetniško moč. Iz dopisnice Andreja Gabrščka to lepo odseva.

In še dopis iz Prage. Trinko je bil v stiku s premnogimi kulturnimi delavci v vseh slovanskih državah. Kakor razberemo iz pisma Jana Otta, se je Trinko zanimal, ali obstoji kakšna antologija češkega pesništva. Domnevati smemo, da je mislil Trinko kaj iz nje prevajati. Žal pa je prejel negativen odgovor, oz. le delno rešitev v tem, ko mu Otto nakazuje nekaj izbranih del dveh pesnikov.

Barletovo pismo pa kaže lepe odnose, ki so bili med obema dopisnikoma, posebej pa še način, kako je pravzaprav Trinko bil o vsem, kar se je dogajalo v slovanskih deželah (v tem primeru na Hrvaškem) na tekočem. Odkriva pa nam tudi veliko Trinkovo zanimanje za revijalno življenje posameznih dežel, seveda poleg vseh drugih podatkov, ki so za slovensko literarno zgodovino važni (delovanje Barleta).

S tem tretjim, sicer skromnim šopkom sedmih dopisov, se nam tako spet poglob-

lja poznavanje velikega in tankočutnega očaka matajurskega in nas vedno bolj vnema, da bi njegovo delo še bolj raziskali in iz njega, mi in njegovo ljudstvo — lahko še dolgo črpali in živeli.

1.

Pismo Janka Barleta

Predragi prijatelj!

Oprostite, da se nisem tako dolgo ničesar oglasil, ni lepo, ali sem malo utegnil, pa se je pisanje zategnilo. Ponajpreje Vam prisrčna hvala na Vašej knjigi, slovanski literaturi ste zopet mnogo koristili. Daj Bog da bi še dolgo tako uspešno delovali med Italijani in upoznivali jih se Slovani. V »Prosvjeti« sem knjigo v kratko oglasil. Pri nas v književnem društvu smo tudi imeli en Gogoljev večer. Če bode te naročili hrvaški list, menim da je boljši »Prosvjeta« ker je večji in bolj mnogostran. Za inozemstvo velja 20 K., a toliko bi veljal tudi »Vienac«. Bosanska vlada ne žrtvuje več toliko za »Nado«, morala je plačati vsako leto mnogo tisoč, pa bode sedaj tudi »Nada« slabeja. Jaz imam pri društvu sv. Jeronima dosti posla s pregledovanjem rokopisov, a sedaj so me pa še izbrali v pevskem društvu »Slogi« za podpredsednika. V kratkem Vam pošljem svojo knjigo: »O zdravstvu grada [prečrtano] staroga Zagreba«, katera bode te dni dotiskana. Te dni izide tudi Gregorčič. Dajte se kaj oglasite

v »Domu in svetu«. Napišite saj kako kratko črtico iz Vaših gor, da ne bomo pozabili na vas. Kako ste, ali ste kaj zdravi? Ali se leto skaj vidimo? Ne bi li mogli kaj v Zagreb. Če bodem šel jaz kaj na potovanja ne rad bi Vas obiskal, pa ne vem kako bode. Če bi mogel, bil bi zelo vesel, posebno če bi mogel kaj med beneške Slovence. Če bodete potrebovali ali želeli kako hrvaško knjigo, sporočite. Pred veliko nočjo peli so novo Vilharjevo opero: »Ivanjska kraljica«, ali ni imela pravega vspeha, ker mu niso prijazni. Opera se bode pri nas razpustila, ker je bilo preveč deficita in slabo gospodarstvo. Oglasite se zopet kaj in ne posnemajte mene. Pristrčno Vas pozdravlja, kakor tudi drugi Vaši znanci Vaš

Janko

4/V 902

2.

Pismo Viktorja Bežka

[Tiskana glava:] Uredništvo »Ljubljanskega Zvona«

Ljubljana, dne 20. mal. travna 1895

Prečastiti gospod profesor!

Prosim prav iskreno oprostila radi grde moje zamudnosti, ko Vam na ljubeznivo Vašo pošiljatev in karto z dne 15. pret. meseca nisem še ničesar odgovoril. Ali uredniški posel, katerega sem nastopil šele

pred nedavnim časom, mi prizadeva poleg mojih stanovskih dolžnosti, toliko opravka, da razpolagam šele zdaj z obilnejšim časom, ker zaradi potresa mirujejo šole.

Da ni že prišlo doslej kaj Vaših pesmotvorov na vrsto, je [prečrtano] temu je pač vzrok omejeni prostor, s katerim razpolaga »Zvon« za pesmi. Prvo stran zavzame navadno naš Aškerc, a vse drugo obsezaj po želji večine »Zvonovih« čitateljev *pripovedna* proza, in le zevi, ki nastanejo med posameznimi sestavki, naj se zapirajo s poezijo. Res, današnji svet je ves prozaičen. Po mojem mnenju bi se dalo dobiti kaj več prostora tudi za poezijo, ako bi se izključili iz »Zvona« vsi strogo znanstveni spisi. Po moji sodbi ne sodijo v »Zvon« spisi kakor o »raznesilih«, »opombe o Wolfovem slovarju« itd. Ali začeli so drugi, in jaz jih moram nadaljevati.

Prečastiti gospod profesor ste omenili tudi svoje »elegije«. Oprostite, da v obilici svojih poslov nisem še utegnil pregledati pesniško blago, kolikor ga mi je izročil moj prednjik. Polagoma pride vse na vrsto; žal, da tako počasi [zadnji dve besedi prečrtani] zaradi tesnega [prostora] tako počasi.

Ali ne bi hoteli spisati prečastiti gospod profesor tudi kaj prozaičnega za »Zvon«, recimo kak *poljudno* spisan etnografski ali folklorski sestavek o svojih ožjih rojakih? Jako hvaležno bi ga »Zvon« sprejel.

Nadejajoč se, da Vas zadovolji moj odgovor, in proseč Vas o priliki kakega zopetnega odziva, beležim z odličnim spoštovanjem Vaš udani

Viktor Bežek
c. kr. profesor

3.

Pismo Antona Funtka

Častiti gospod!

Poslano pesem sem prejel — hvala Vam zanjo! Ako le mogoče, priobčil jo bode »Ljublj. Zv.« če ne v tej, pa vsaj v četrti letošnji številki.

Veseli nas, da nam namerjate zopet nekaj poslati; da bode lepo, o tem sem docela prepričan. Saj veste, da mora biti človek vesel, ko prejme med obilico smetij, katere dohajajo od pesnikov-novincev, pesem, katero preveva resnično čustvovanje!

Oprostite mi neljubo pomoto, katera se mi je pri-merila v poslednjem pismu; odslej bodem pazil bolje.

Ker se je, kakor veste, upravništvo »Ljublj. Zv.« letos izpremenilo, dogajajo se raznolike nerednosti v razpošiljanji, tedaj je lahko mogoče, da Vam list ne dohaja redno. Če letošnjih številk morda še niste prejeli, prosim Vas, obvestite me kar po dopisnici.

Izročam Vam g. Cimpermana in svoj pristrčni pozdrav ter ostajam z odličnim spoštovanjem udani Vam

A. Funtek

V Ljubljani, dné 5. febr. 1891.

4.

Dopisnica Andreja Gabrščka

Gorica, 4/9 [1896]

Dragi!

Dr. G. Guion v Čedadu bi rad imel kratko poezijo v proslavo poroke z Jeleno — v slov. jeziku in prevod v laščini. — Pisali smo mu, naj se obrne do Vas. — Pišite mu, da izveste natanko njega želje! Lepo bi bilo, ako bi se Slovenci pokazali! Zdaj je čas!

Bog! Vaš

A. Gabršček

5.

Pismo Frana Govekarja

[Tiskana glava:] Slovensko umetniško društvo
v Ljubljani

6./ junija 900

Blagorodni gospod profesor!

Z veseljem smo sprejeli Vaše obvestilo, da pristopite k našemu društvu ter smo Vas na podlagi doposlane članarine vpisali med redne izvršujoče člane.

Svoje slike blagovolite poslati v okvirjih pred koncem avgusta. Razstava se otvori sredi septembra. Tudi album smete poslati.

Doslej se je oglasilo že 22 umetnikov križem domovine, da odpošljejo svoja dela. Upamo torej, da se

nam I. sloven. slikarska in kiparska razstava posreči prav dobro.

Z najodličnejšim velespoštovanjem vdani odbor:
Ivan Franke
predsednik

Fran Govekar

Okrogli žig z napisom:
Slovensko umetniško društvo
v Ljubljani

6.

Pismo Stanka Premrla

Prečastiti gospod profesor!

Zelo prosim oprostjenja, ker Vam šele danes odgovarjam na Vaše ljubeznivo pismo in sporočilo. Bil sem med tem časom močno zaposlen.

Od prvič vposlanih skladb izide v evh. zbirki en komad; več jih nisem mogel vzeti, ker je gradivo silno naraslo. Od zadnjič vposlanih porabil za »CGL« eno ali drugo skladbo o priliki —

Duh, ki veje iz Vaših skladb, je vsezkoz pristno cerkven. Veseli me tudi, da se tako skrbno zavzimate za preosnovo cerkvene glasbe med Vašimi rojaki. Jako bi mi vstregli, če bi mi hoteli o priliki kaj *napisati o cerkveni glasbi v Vidmu in videmski nadškofiji*. Za »CGL« bi bilo velike vrednosti in bi naši naročniki z zanimanjem brali.

Naročnino za l. 1913 in 1914 sem prejel. Hvala lepa!
Blagovolite sprejeti moj najiskrenejši pozdrav!

Prevdani Vam

Ljubljana

Stanko Premrl

17/12. 13

L.[aus] J.[esu] Ch.[risto]

7.

Pismo Jana Otta

[Tiskana glava:] Knih-tiskárna J. OTTO

Nakladatelství v Praze

V Praze, 18/4. 1894

Dustojny pane!

Ke ct. dopisu Vašemu odpovídám, že taková malá anthologie z české poesie lyrické jakou si prežete, neexistuje a nemohu Vám je tudíž zaslati.

Z větších spisů toho druhu dovoluji si Vás upozorniti na »Patery knihy spisů básnických« od prof. Fr. Bílého, mimo to pak na speciální »Anthologii z básní Jaroslava Vrchlického«, našeho nejprednejšího básníka, která právě vychází mým nákladem a bude tvoriti asi 15 sešitů po 15 kr. Kdybyste se jí prál, račte mi to oznámiti, zaslal bych Vám ji ochotne.

S veškerou úctou oddany

J. Otto

Dustojny pán

pan Ivan Trinko

professor semináře

Udine (Italie)

OPOMBE

K enoti 1. Janko Bartlè (1869-1941), zgodovinar, narodopisec in muzikolog, dopisni član JAZU. — Iz ostalega besedila je razvidno, da se zahvaljuje za prevod Tarasa Buljbe, ki ga je Trinko iz ruščine prevedel v italijanščino. — Prosvjeta, Vienac, Nada — hrvaški leposlovni listi. — Društvo sv. Jeronima podobno kot naša Družba sv. Mohorja. — Gregorčičev III. zvezek Poezij. — Gre za Franja Serafina Vilharja (1852-1928), skladatelja klavirskih, vokalnih in cerkvenih pesmi.

K enoti 2. Viktor Bežek (1860-1920), pedagog, jezikoslovec, urednik, kritik. Ljubljanski zvon je urejal od 1895-1897, s souredniki. — Trinkova »Elegija« je prišla na svetlo šele v oktobrski številki (str. 586). — O raznesilih. Gre za daljši spis o eksplozivih, ki ga je Fr. Smolnikov objavil v 11 nadaljevanjih v LZ 1895. — V tem letniku je imel Aškerc v resnici kar 8 pesmi na uvodnem mestu!

K enoti 3. Pesem Ob stari listini je v resnici izšla šele v 5. številki LZ 1891 (str. 258).

K enoti 4. Besedilo je — razen imena Guion — pisano v cirilici. Datiranje sem prevzel s poštnega žiga. — Pesem Jeleni Črnogorki kneginji neapeljski (glej v Poezijah, setr. 1-6). — G. Guion...

K enoti 5. Slovensko umetniško društvo ali Društvo slovenskih umetnikov, v katerem so bil ipoleg likovnikov včlanjeni tudi književniki in glasbeniki, je bilo osnovano v Ljubljani leta 1899. Prenehalo je delovati 1904. — Prva slovenska umetniška razstava je bila res

v jeseni 1900 (otvoritev 15. septembra) v Mestnem domu. Udeležilo se je 31 likovnikov s 170 deli. Med ocenami, ki so jih prinesle revije, je Dom in svet omenjal tudi Trinkov likovni opus z besedami: ... g. Ivan Trinko, profesor v nadškofijskem semenišču v Vidnu, znan kot pesnik Zamejski, pa [je razstavil] lepo zbirko jako ličnih in finih perorisov iz Beneške Slovenije».

K enoti 6. Izšla v zbirki »10 mašnih pesmi«, leta 1914. Zbirka je bila ponatisnjena leta 1936.

K enoti 7. Ker je dopis dovolj razumljiv tudi slovenskemu bralcu, ga ne kaže prevajati. Otto citira 5 knjig pesmi, ki bi bile za Trinka zanimive.

Z besedami našega očaka začenjamo tudi letošnji Trinkov koledar. Že dolgo vrsto let poslušamo skozi te skromne liste njegov sveti nauk in opomin za pravo življenje z zemljo, družino in nebom.

Slabotni so bili začetki, ledina neizorana, ko je začenjal izhajati naš Trinkov koledar. Ljudje pod Matajurjem in njegova zemlja je bila večini še nepoznana. Toda deseteri in deseteri možje, iz domačije in tujine, so kot Čedermaci opisovali prav v tem koledarju zemljo in ljudi na skrajnem zapadu slovenstva. Marsikateremu teh piscev je omahnila roka in pero, a bližnji in daljni rojaki so spoznali tudi ta del te že skoraj pozabljene domačije. Vračata se pesem in materina govorica.

To dragoceno dedščino, buditi spoznanje in ljubezen do te zemlje je sprejel od svo-

jega očeta njegov koledar. V skromni obliki, toda s širokim uspehom in njegovim blagoslovom je to nalogo izvajal do leta

1970

ki bo gotovo prineslo tudi zemlji okrog Mataturja in Stare gore vse pravice, ki jih pišeta tudi za nas božja, človeška in naravna postava.

KAZALO

	Stran
Leto 1970	4
Mesečni koledar	8
Iz Trinkove zapuščine	33
Na Trinkovem grobu (slika)	37
Najlepši kraji	40
Slovenj Beneška	41
Kako je v Gospodovem letu...	42
Mečkajo tepke (slika)	45
Matajur (slika)	52
Matajur (slika)	55
Dve stari	58
Kmečka dela	61
Kduo je ta?	67
Rodna hiša Ivana Trinka (slika)	71
Lepota našega jezika	72
Zaki sv. maša po slovensko	74
Škof v Marsinu (slika)	75
Ob zlati maši (slika)	77
Odkod prihajajo imena...	79
Matajur (slika)	80
Prosimo in slavimo Ga	82
Procesija (slika)	83
Ob 25-letnici maševanja	85
Domače pripovedke	89
Tri legende iz Karnajte	95
Radi bi prišli...	100
Starinska cerkev (slika)	104
O domovini	105
Materin jezik	106
Boter petelin	107
Berači nekdanj	109
Možnost za razvoj Ben. Slovenije	111
Tretji šopek	120

Natisnila fiskarna Budin - Gorica 1970

uff. sup.

TRINKOV koledar za navadno l
inv.št:

5447